

UDK 343.272
343.01
343.2:004.7
343.2:061.1
336.745:004.3/4
Pregledni znanstveni rad
Prilmljeno 7. studenoga 2022.
Pregledni znanstveni rad
DOI 10.54070/hlj.k.30.1.2

Dr. sc. Sunčana Roksandić*
Kornelija Ivanušić**
Krešimir Mamić***

PRIVREMENO ZAMRZAVANJE I ODUZIMANJE KRIPTOVALUTA KAO KORISTI STEČENE KAZNENIM DJELOM – ODABRANA PITANJA

U ovom članku autori razmatraju problematiku osiguravanja oduzimanja imovinske koristi u situacijama u kojima počinitelji kaznenih djela koriste virtualne valute i virtualne mjenjačnice kao sofisticirani način prikrivanja protuzakonito stečene imovinske koristi. Prikazuju se rezultati provedenog istraživanja o broju i sadržaju privremenih zamrzavanja i oduzimanja kriptovaluta kao imovinske koristi stečene kaznenim djelom u Republici Hrvatskoj. Kritički se preispituju uočeni nedostaci u Republici Hrvatskoj te se predlažu rješenja koja je nužno implementirati kako bi kazneni sustav učinkovito odgovorio na nove izazove koje kriptoimovina predstavlja za kazneno pravo, poglavito od šeste novele Kaznenog zakona, koja je uvela pojam virtualnih valuta u Kazneni zakon (2021.). Objašnjava se potreba i nužnost pravovremenog otvaranja virtualnih novčanika od strane policije u svakom pojedinom slučaju.

Ključne riječi: virtualne valute, kriptovalute, virtualni novčanik, Kazneni zakon, oduzimanje imovinske koristi, zamrzavanje bitcoina

---

* Dr. sc. Sunčana Roksandić, izvanredna profesorica na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu; suroksan@pravo.hr; ORCID iD: orcid.org/0000-0002-7395-6412

** Kornelija Ivanušić, sutkinja Općinskog suda u Velikoj Gorici; kornelija.ivanusic@osvg.pravosudje.hr; ORCID iD: [0000-0002-3496-2123](https://orcid.org/0000-0002-3496-2123)

*** Krešimir Mamić, voditelj Službe terorizma u MUP-u RH, kmamic@mup.hr; ORCID iD: orcid.org/0000-0003-3523-6032

1. UVODNA RAZMATRANJA

U članku koji je objavljen u ovom časopisu s XXXIV. savjetovanja Hrvatskog udruženja za kaznene znanosti i praksu, a koji se bavio šestom novelom Kaznenog zakona i, između ostalog, uvođenjem virtualnih valuta u njegove odredbe,¹ analizirana je Ustavna odluka br. U-III/4654/2020 od 26. 11. 2020. godine, vezana uz predmet koji je započelo Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu podnošenjem prijedloga broj OGR-36/18 od 14. lipnja 2018. Županijskom sudu u Zagrebu za privremenom obustavom izvršenja financijskih transakcija po bankovnom računu kasnijeg podnositelja ustavne tužbe. Od Policijske uprave zagrebačke, Sektora kriminalističke policije, Službe gospodarskog kriminaliteta Općinsko državno odvjetništvo u Zagrebu zaprimilo je podnesak da navedena služba provodi kriminalističko istraživanje temeljem prijave odgovorne osobe trgovačkog društva zbog kaznenog djela računalne prijave počinjenog tako što je nepoznati počinitelj dana 13. lipnja 2018. godine oko 20 sati i 20 minuta neovlašteno pristupio sustavu internetskog bankarstva tog trgovačkog društva. Tada je i zadan nalog u iznosu od 480 000 kuna s njegova bankovnog računa u korist podnositeljeva bankovnog računa (što je vidljivo iz snimke zaslona) te je 14. lipnja 2018. godine u 8 sati i 52 minute transakcija dovršena tako što je za tih 480 000 kuna izvršena kupnja virtualne valute (*bitcoina*). Naime, trgovačko društvo, virtualna mjenjačnica, podnijelo je ustavnu tužbu vezano uz određivanje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenih djelom. Mjera je određena jer su postojale osnove sumnje da je nepoznati počinitelj počinio kazneno djelo računalne prijave iz čl. 271. st. 1. i 2. Kaznenog zakona² tako što je s računala oštećenog trgovačkog društva pomoću elektroničke pošte i domene koja nije registrirana za to društvo pristupio podnositelju ustavne tužbe i kupio virtualnu valutu *bitcoin* (skraćeno: BTC) u iznosu od 11.64301987 *bitcoina* neovlašteno koristeći poslovnu karticu za internetsko bankarstvo. U prijedlogu određivanja privremene mjere navedeno je da su kao počinitelji osnovano sumnjivi bivši zaposlenik oštećenog drugog trgovačkog društva, koji je i nakon prestanka radnog odnosa povremeno radio za to društvo, te zaposlenica koja je mijenjala tajnicu tog trgovačkog društva, slijedom čega postoji sumnja da je došla do šifre za sef u kojem se nalazila kartica za internetsko bankarstvo. Društvo koje obavlja usluge virtualne mjenjačnice ni njegovi zaposlenici nisu bili pod osnovanom sumnjom niti je protiv njih podnesena kaznena prijava za to djelo. Ne ulazeći

---

¹ Roksandić, S., *Šesta novela Kaznenog zakona – uvođenje virtualnih valuta i „osvetničke pornografije“ te dodatna zaštita odnosa povjerenja i ranjivih osoba*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 28, br. 2, 2021, str. 437–472.

² Kazneni zakon, Narodne novine, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19, 84/21.

u analize (ne)opravdanosti trajanja privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom i pitanja postojanja dobre vjere na strani podnositelja ustavne tužbe, tj. društva koje pruža usluge virtualne mjenjačnice,³ *Roksandić* je u članku naglasila kako smatra da ovaj postupak pokazuje važnost razumijevanja posebne problematike poslovanja virtualnih mjenjačnica i uporabe virtualnih valuta prije nego što se pristupi određivanju privremene mjere osiguranja imovine u predmetima u kojima postoje virtualne valute. Naime, pita se *Roksandić* u navedenom članku, zašto se nije osigurao iznos u *bitcoinima* koji se nalazio na određenoj poziciji u virtualnom novčaniku, nego sredstva koja su korištena za kupnju *bitcoina*? Je li uopće moguće „blokirati“ *bitcoine* ili je dovoljno umjesto osiguranja samo posebno označiti (*flag*) poziciju (virtualni novčanik)?⁴ Zašto hrvatska policija nema svoj virtualni račun (*wallet*), recimo, ili „poziciju“ na koju bi prebacila *bitcoine* i tako ih privremeno oduzela kao mjeru osiguranja oduzimanja imovinske koristi? Je li navedeno uopće moguće tehnički izvesti? Ako jest, kada će Republika Hrvatska uvesti upute za postupanja u takvim slučajevima? Ako trgovačko društvo koje djeluje kao virtualna mjenjačnica i koje je ujedno obveznik postupanja o Zakonu o sprečavanju pranja novca⁵ postupa savjesno i ima sve zaštitne mjere te provodi dubinske analize sumnjivih transakcija, zašto se oduzima novčani iznos od takva društva, a ne od okrivljenika, pogotovo ako je za taj novac kupljena virtualna valuta? Je li suprotno postupanje uopće u skladu s čl. 77. st. 1. Kaznenog zakona? Trebamo li imati zajednička pravila na razini EU-a⁶ kada su u pitanju kriptovalute i mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi, i to po uzoru na pravila FBI-a Sjedinjenih Američkih Država?

Autori ovog članka proveli su empirijsko istraživanje o broju i sadržaju određenih ili primijenjenih privremenih mjera zamrzavanja i oduzimanja kriptovaluta kao imovinske koristi stečene kaznenim djelom u Republici Hrvatskoj.⁷ Dodatno istraživanje provedeno je metodom polustrukturiranih in-

---

³ Da pitanje nije jednostavno, v. i Bokonya, A. Y *et al.*, *Legal Measures for Crimes in the Field of Cryptocurrency Biling, Utopía y Praxis Latinoamericana*, vol. 25, br. Esp. 7, 2020, str. 270–275.

⁴ O tome v. FATF Report, *Virtual Assets, Red Flag Indicators of Money Laundering and Terrorist Financing*, September 2020.

⁵ Zakon o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine, br. 108/17, 39/19, 151/22.

⁶ European Commission, *Beating financial crime: Commission overhauls anti-money laundering and countering the financing of terrorism rules*, 20 July 2021. Vidjeti i EUROPOL: *Cryptocurrencies: Tracing the Evolution of Criminal Finances*, Europol Spotlight Report series, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2022.

⁷ Autori ovim putem posebno zahvaljuju Ravnateljstvu policije Ministarstva unutarnjih poslova, koje im je ustupilo podatke iz kriminalističkog istraživanja provedenog nad maloljetnim hrvatskim državljaninom protiv kojega je nadležnom državnom odvjetništvu podnesena kaznena prijava zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela računalne prijevare iz čl.

tervju s djelatnicima FBI-a koji su obučavali policijske službenike Republike Hrvatske o zlouporabi kriptovaluta u svrhe kriminaliteta. Postavljena otvorena pitanja omogućila su autorima ostvarivanje zadanih ciljeva ovog rada i dodatno su ojačala zauzeta mišljenja i preporuke koje su dane u ovom radu. Svi prikupljeni podaci analizirani su kako bi se ostvario cilj ovog rada, dakle razriješio problem učinkovitog određivanja, odnosno primjene privremenih mjera zamrzavanja te oduzimanja kriptovaluta u Republici Hrvatskoj, i kako bi se ispravno protumačili temeljni pojmovi Kaznenog zakona koji su bitni za utvrđivanje nastale imovinske koristi u virtualnim valutama, ponajprije u kriptovaluti *bitcoin*.

U vremenu od 11. do 15. travnja 2022. godine u prostorijama Policijske akademije Ministarstva unutarnjih poslova održana je edukacija policijskih službenika pod nazivom „Cryptocurrency/Financial Investigation and Social Media Exploitation“, koju su provodili službenici FBI-a. Tijekom edukacije, a u cilju provedbe znanstvenog istraživanja koje je predmet ovog rada, autori su proveli polustrukturirani intervju s četiri djelatnika FBI-a koji su izvodili edukaciju policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske na temu detektiranja imovinske koristi stečene kaznenim djelom u kriptovalutama i načina njihova privremenog zamrzavanja i oduzimanja. Četiri intervjuirana djelatnika FBI-a odabrana su kao ispitanici zbog svojstva djelatnika jedinice FBI-a nadležne za suzbijanje kriminaliteta vezanog uz kriptovalute i praktičnog iskustva u tom poslu. U polustrukturiranom intervjuu koristila su se otvorena pitanja koja su se odnosila na utvrđivanje najpogodnijih metodologija zamrzavanja kriptovaluta, suradnju s privatnim kompanijama vezano uz identifikaciju nositelja računa, način postupanja s kriptovalutama prije pravomoćnog okončanja kaznenog postupka te postupanja s kriptovalutama nakon pravomoćne sudske odluke. Pitanja su određena od strane svih autora, na temelju poduzetih inicijalnih istraživanja za potrebe pisanja ovog rada i istraživanja postojanja podataka iz eSpisa o broju postupaka u Republici Hrvatskoj u kojima su privremeno zamrznute odnosno oduzete kriptovalute. Dobiveni rezultati služili su i za izradu preporuka istaknutih u ovom radu, uz

---

271. st. 2. Kaznenog zakona (dalje u tekstu: KZ). U tom su slučaju, prema podacima Ravnateljstva policije, po prvi put u Republici Hrvatskoj privremeno oduzete i osigurane kriptovalute kao vrijednost stečena kaznenim djelom. Mjera osiguranja određena je i primijenjena u veljači 2022. godine. Sukladno analizi podataka iz eSpisa te analizi statističkih izvješća DORH-a (provjera 22. 9. 2023.) ni u jednom drugom kaznenom predmetu nije određena takva mjera niti je došlo do oduzimanja kriptovaluta, pri čemu su u obzir uzeti i predmeti u tijeku i oni koji su okončani pravomoćnom presudom. Usporedbe radi v. aktivnosti Glavnog državnog odvjetnika te policije u istraživanju, otkrivanju i procesuiranju kaznenih djela vezanih uz virtualnu imovinu u U. S. Department of Justice, *The Report of the Attorney General Pursuant to Section 5(b) (iii) of Executive Order 14067: The Role of Law Enforcement In Detecting, Investigating and Prosecuting Criminal Activity Related to Digital Assets*, September 2022.

potpuno uvažavanje razlika u kaznenopravnim sustavima SAD-a i RH. Na temelju provedenog istraživanja autori u ovom radu predlažu način zamrzavanja koji je sukladan odredbama važećeg Kaznenog zakona i Zakona o kaznenom postupku.

Autori su analizom prikupljenog sadržaja mjere potvrdili kako učinkovito određivanje i primjena ovih mjera, kada su kriptovalute u pitanju, nisu mogući bez postojanja virtualnih novčanika policije. To, dakle, predstavlja *conditio sine qua non* za učinkovito postupanje kada je riječ o kriptovalutama. Nastavno, autori u ovom radu, vodeći se praksom FBI-a, koji je prvi izdao priručnik za zamrzavanje odnosno oduzimanje kriptovaluta, predlažu rješenja koja bi bila prihvatljiva i za Republiku Hrvatsku, a sve kako bi došlo do oživotvorenja odredaba čl. 77. i 78. Kaznenog zakona.

Dodatno, kako su razlog izostanka privremenog zamrzavanja kriptoimovine odnosno njezina oduzimanja u Republici Hrvatskoj i operativni nedostaci i nedostaci koordinacije unutar samog policijskog sustava, u ovom se članku dodatno obrađuju i dostupne smjernice inozemnih tijela. Autori posebno naglašavaju da, iako tema ovog rada nije analiza odredaba glave XXVIII. Zakona o kaznenom postupku (čl. 556.–563),⁸ navedene odredbe i njihova primjena u praksi nisu one koje, po mišljenju autora, otežavaju ili onemogućavaju određivanje ili primjenu privremenih mjera zamrzavanja i oduzimanja kriptovaluta radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom ili radi osiguranja podmirenja imovinskopravnog zahtjeva oštećenika. Upravo suprotno, navedene odredbe predstavljaju dostatan zakonski okvir za funkcionalnu primjenu propisanih privremenih mjera u praksi.

Članak je podijeljen u sedam (7) poglavlja. Prvo je posvećeno uvodnim razmatranjima, drugo opisu fenomena kriptovaluta i fenomenologiji kriminaliteta vezanog uz kriptovalute, a treće određivanju i tumačenju pravnih pojmova Kaznenog zakona, za koje je uvjet razumijevanje sadržaja drugog poglavlja. Predmet je četvrtog poglavlja učinkovito osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom od osoba koje se bave djelatnošću pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika kao „trećih osoba“. Studija prvog hrvatskog slučaja u kojem je privremeno zamrznuta kriptoimovina iznesena je u petom poglavlju, dok je u šestom na temelju te studije predložena proaktivna uloga policije u suzbijanju kriminala koji uključuje kriptoimovinu. U završnom, sedmom poglavlju izneseni su svi zaključci autora koji se odnose na navedena područja.

Naglašavajući važnost ispravnog tumačenja pojmova KZ-a, u zaključku autori predlažu i operativne korake koji moraju biti poduzeti od strane policije u suradnji s Državnim odvjetništvom kako bi se policiji uopće omogućilo

---

⁸ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17, 126/19, 126/19, 130/20, 80/22.

izdavanje naloga radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene propupravnom radnjom. Policija mora izraditi kriptonovčanik na koji će prebaciti sva sredstva pronađena na novčanicima za kriptovalute osumnjičenika, i to za svaki pojedinačni slučaj, odnosno za svaku sumnju na počinjeno kazneno djelo. U slučaju kada osumnjičenik ne želi predati privatni ključ za pristup npr. otkrivenom virtualnom novčaniku, što nije dužan učiniti s obzirom na privilegij protiv samooptuživanja,⁹ neće biti moguć pristup kriptovalutama pohranjenim u tom virtualnom novčaniku, osim ako pristupni kod u kriminalističkoj istrazi policija ne otkrije na drugi način (npr. zapisan u nekim bilješkama do kojih dođe i sl.).

2. KRIPTOVALUTE I FENOMENOLOGIJA KRIMINALITETA VEZANOG UZ KRIPTOVALUTE – NUŽNOST RAZUMIJEVANJA NJIHOVE POJAVNOSTI RADI NJIHOVA UČINKOVITOG PRIVREMENOG ZAMRZAVANJA I ODUZIMANJA KAO KORISTI STEČENE KAZNENIM DJELOM

2.1. Fenomen kriptovaluta

Od nastanka i pojave prve kriptovalute *bitcoina* 2009. godine¹⁰ fenomen kriptovaluta svakodnevno zaokuplja interes svjetske i domaće javnosti.¹¹ Mnogo je drugih kriptovaluta stvoreno od 2011. godine, s *bitcoinom* koji dominira

---

⁹ Za više v. npr. Novokmet, A., *Pretpostavka okrivljenikove nedužnosti i prijedlog Directive Europskog parlamenta i Vijeća o jačanju određenih vidova te pretpostavke u kaznenom postupku*, u: Kurtović Mišić, A. et al. (ur.), *Europeizacija kaznenog prava i zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku i postupku izvršenja kaznenopravnih sankcija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017, str. 113–142, 134–137.

¹⁰ Parlament EU-a, Kriptovalute: koji su rizici i kako EU zakonodavstvo može pomoći, 13. listopada 2022., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20220324STO26154/kriptovalute-koji-su-rizici-i-kako-eu-zakonodavstvo-moze-pomoci>. Važno je istaknuti kako izumitelj *bitcoina* ostaje pomalo misteriozno opisan. Tekst naslovljen „*Bitcoin: Peer-to-Peer* sustav elektroničke gotovine“ poslan je 31. listopada 2008. elektroničkom poštom na adrese s kriptografske liste za slanje, a kao autor naveden je Satoshi Nakamoto. Međutim, Nakamoto nikada nije otkrio nikakve podatke o sebi i njegov identitet nikada nije potvrđen. Vidjeti originalni članak Nakamoto Satoshi, *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, dostupno na: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>.

¹¹ O tome i o međutjecaju financijskih tehnologija, umjetne inteligencije i kriptovaluta na financijska tržišta v. Arslanian, H.; Fischer, F., *The Future of Finance, The Impact of FinTech, AI and Crypto on Financial Services*, Palgrave MacMillan, Springer Nature Switzerland AG, 2019.

tržištem.¹² Kriptovalute, koje pripadaju virtualnim valutama, kao decentralizirani mehanizam prenošenja vrijednosti između dva ili više korisnika u kojem ne postoji centralizirano nadzorno tijelo (npr. središnja banka), nedvojbeno imaju brojne prednosti u odnosu na tradicionalno poslovanje konvencionalnim mehanizmima za prenošenje vrijednosti.¹³ Tu u prvom redu treba istaknuti sve prednosti digitalne tehnologije za prijenos vrijednosti, koja omogućava brzi prijenos vrijednosti između subjekata, što u kontekstu suvremenog međunarodnog poslovanja čini dodanu vrijednost.¹⁴ Prema *Hielmanu i Rauchs* koncept kriptovaluta zasnovan je na četiri temeljna mehanizma – *platformi za razmjenu* kriptovaluta, *novčanicima* za pohranu kriptovaluta (*wallets*), *blockchain* tehnologiji te *rudarenju*.¹⁵ Upravo je otvaranje kriptonovčanika koji je pod kontrolom policije, odnosno Republike Hrvatske, nužno da bi se mogla privremeno osigurati imovina koja se nalazi u kriptovaluti, a u konačnici i trajno oduzeti.

Blockchain tehnologija stvorena je upravo radi kriptovaluta i od pojave *bitcoina* intenzivno se razvija i pronalazi svoju primjenu u raznim područjima upravljanja podacima.¹⁶ Prema Čulinović-Herc i dr. *blockchain* tehnologija dio je tehnologije distribuiranog knjiženja, koja podrazumijeva elemente kriptografije i svojstveno joj je decentralizirano knjiženje podataka. Pod pojmom *blockchaina* podrazumijeva se baza podataka (knjiga) koja djeluje u distribuiranoj mreži s više računala, tzv. čvorovima, koji prate trag transakcije podataka. Pritom svako računalo (čvor) ima istovjetnu kopiju cijele baze podataka, tako da nema jedinstvene točke kvara (engl. *single point of failure*). Temeljna su obilježja *blockchain* tehnologije decentraliziranost, neizmjenjivost podataka i transparentnost.¹⁷ Pojašnjavajući pojam *blockchain* tehnologije, Europska je komisija u dokumentu pod naslovom „European Blockchain Strategy“, objavljenom 14. siječnja 2021. godine, navela kako je *blockchain* jedna od ključnih razvojnih tehnologija koje će oblikovati europsku budućnost.¹⁸

¹² Sabry, D. et al., *Cryptocurrencies and Artificial Intelligence, Challenges and Opportunities*, IEEE Access Open Access Journal, vol. 8, 2020, str. 175840–175858.

¹³ Za više v. Buterin, D. et al., *Bitcoin – Nova globalna valuta, investicijska prilika ili nešto treće?*, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, vol. 3, br. 1, 2015, str. 130–142.

¹⁴ Nakamoto, S., *Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System*, 2008, Bitcoin, str. 1.

¹⁵ Hileman, G.; Rauchs, M., *Global Cryptocurrencies Benchmarking Study*, Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge Judge Business School, 2017.

¹⁶ V. Judmayer, A. et al., *Blocks and Chains: Introduction to Bitcoin, Cryptocurrencies, and Their Consensus Mechanisms*, Springer Cham, 2017, str. 1–123.

¹⁷ Čulinović-Herc, E.; Zubović, A.; Derenčinović Ruk, M., *Blockchain tehnologija – prema novom regulatornom okviru za tokenizirane vrijednosne papire*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 2021, str. 328.

¹⁸ European Commission, *European Blockchain Strategy*, 14 January 2021, dostupno na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/european-blockchain-strategy-brochure> (23. 9. 2023.).

De Angelis i suradnici navode kako je *blockchain peer-to-peer* (izravno između korisnika, bez posrednika) distribuirana mreža čvorova koji dijele repliciranu strukturu podataka bez središnjeg nadzornog mehanizma. Zajednička struktura podataka, koja se naziva i glavnom knjigom, sastoji se od ulančanih blokova, pri čemu je svaki povezan s prethodnim referenciranjem njegovih podataka. Svaki blok sadrži popis zapisa kako bi svjedočio da su se transakcije dogodile među sudionicima. Takve transakcije predstavljaju razmjenu imovine između čvorova mreže (npr. razmjena kriptokovanica *bitcoina* u *blockchainu*). Proces stvaranja blokova naziva se *rudarenje*, a provode ga posebni čvorovi mreže zvani rudari, koji povremeno aktiviraju distribuirani konsenzusni algoritam za odabir novih blokova koji će se dodati u lanac.¹⁹

Pojednostavnjeno, kako se navodi na stranici *Bitcoin Store*, *blockchain* predstavlja digitalno knjigovodstvo u kojem su svi podaci o svim transakcijama, sa svim relevantnim detaljima o pojedinoj transakciji, dostupni u javnoj knjizi i kriptološki zaštićeni. Podaci se sistematiziraju u blokove, koji se, kada prime predviđenu količinu podataka, vežu na prethodni blok te tako čine lanac blokova. Svaka transakcija mora proći kroz mrežu računala. Sva računala provjeravaju detalje transakcije kako bi se potvrdilo da je valjana. Budući da svako računalo ima direktan uvid u prethodne transakcije (iz prethodnih blokova), lako mogu utvrditi valjanost trenutne transakcije. Nakon što računala odobre transakciju, ona se pohranjuju u *blockchain*. Jednom kada se pohrani u *blockchain*, više se nikad ne može izmijeniti.²⁰ To je od velike važnosti za kazneno pravo.

Kriptonovčanik (*wallet*) zapravo je posrednik između korisnika i *blockchain* mreže i pohranjuje informacije o imovini naznačujući njihovo mjesto u *blockchainu*. Novčanik uključuje adresu, javni ključ i privatni ključ. Privatni ključ slučajno je generiran alfanumerički niz koji je potpuno jedinstven i nemoguće ga je otkriti putem informatičkih alata. Ključ predstavlja digitalni potpis, koji autorizira svaku transakciju kriptovaluta. S druge strane, javni je ključ alfanumerički niz generiran iz privatnog ključa, dužine 256 bitova. Adresa je javni ključ obrađen složenim operacijama, čiji je dio algoritam SHA-256. Njegova je konačna duljina 160 bitova i na tu se adresu prenose sredstva.²¹ Postoje dvije vrste kriptonovčanika – tzv. *hot wallet* (vrući novčanici) i *cold wallet*

---

¹⁹ De Angelis, S.; Zanfino, G.; Aniello, L.; Lombardi, F.; Sassone, V., *Blockchain and cybersecurity: a taxonomic approach*, EU Blockchain Observatory, October 2019, str. 1, dostupno na: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/research-paper/wrks-main_1.pdf (23. 9. 2023.).

²⁰ Bitcoin Store, *Što je blockchain i kako funkcionira?*, 19. travnja 2022., dostupno na: <https://www.bitcoin-store.hr/blog/sto-je-blockchain-i-kako-funkcionira/>.

²¹ Egera blog, *Bitcoin novčanik – koji odabrati?*, objavljeno na: <https://egera.com/hr/sto-je-novcanik-kriptovalute>.

(hladni novčanici). Vrući su novčanici oni koji su stalno spojeni na internet, odnosno imaju stalan pristup internetskoj mreži, a pojavljuju se kao računalni programi i platforme, dok hladni novčanici predstavljaju čuvanje podataka na nekom vanjskom mediju. Iako su vrući novčanici jednostavniji za korištenje od hladnih, ujedno su podložni hakerskim i zlonamjernim napadima i aktivnostima drugih korisnika interneta.²²

2.2. Fenomenologija kriminaliteta vezanog uz kriptovalute

Jasno je da se zajedno s razvojem kriptovaluta i s njihovom sve rasprostranjenijom primjenom za razmjenu dobara i usluga razvija i kriminalitet vezan uz kriptovalute.²³ Razna izvješća o opsegu tog kriminaliteta nisu jednoznačna i potrebno ih je uspoređivati kako bi se došlo do potrebnih saznanja o njegovoj fenomenologiji i rasprostranjenosti. Prema godišnjem analitičkom izvješću kompanije *Chainalysis* za 2021. godinu tijekom te godine kriminalitet vezan uz kriptovalute ostvario je 14 milijardi dolara prihoda.²⁴ Istraživanje koje su proveli *Foley, Karlsen i Putninš* dovelo je do zaključka kako je otprilike jedna četvrtina korisnika *bitcoina* uključena u ilegalne aktivnosti, odnosno da oko 76 milijardi dolara ilegalnih aktivnosti godišnje uključuje *bitcoin*, što podrazumijeva oko 46 % svih transakcija navedenom kriptovalutom.²⁵

Da bi došlo do uspješnog oduzimanja imovinske koristi u kriptovalutama ili vraćanja te imovine oštećenima, primjenjuju se načelno isti principi u kaznenom progonu, odnosno isti principi kao i u bilo kojoj istrazi koja obuhvaća i financijsku istragu. Budući da je u takvim istragama nerijetko nužna međunarodna suradnja, koriste se prokušane metode razvijene kroz međuna-

---

²² Lider, *Sve o kripto novčanicima: Not your keys, not your coins!*, 7. studenog 2021., objavljeno na: <https://lidermedia.hr/tehnosve-o-kripto-novcanicima-not-your-keys-not-your-coins-139563>.

²³ V. npr. Kethineni, S.; Cao, Y., The rise in popularity of cryptocurrency and associated criminal activity, *International Criminal Justice Review*, vol. 30, br. 3, 2020, str. 325–344; Paquet-Clouston; M., Haslhofer, B.; Dupont, B., *Ransomware payments in the bitcoin ecosystem*, *Journal of Cybersecurity*, vol. 5, br. 1, 2019. O povezanosti uporabe *bitcoina* i kaznenog djela pranja novca u Italiji v. Sicignato, G. J., Money Laundering using Cryptocurrency: The Case of Bitcoin!, *Athens Journal of Law*, vol. 7, br. 2, 2021, str. 253–264.

²⁴ Chainalysis, *The 2022 Crypto Crime Report*, Original Data and Research in Cryptocurrency-Based Crime, dostupno na: <https://go.chainalysis.com/rs/503-FAP-074/images/Crypto-Crime-Report-2022.pdf>.

²⁵ Foley, S.; Karlsen, J. R.; Putninš, T. J., *Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies?*, *The Review of Financial Studies*, vol. 32, br. 5, 2019., str. 1798–1853.

rodni pravni okvir za sprječavanje pranja novca – preporuke FATF-a (*Finacial Action Task Force*), koje se redovito objavljuju za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma te financiranja širenja oružja za masovno uništenje, kao i lista zemalja koje su u nedovoljnoj mjeri implementirale mjere za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma. Koriste se i mehanizmi iz Budimpeštanske konvencije,²⁶ odnosno Konvencije o kibernetičkom kriminalu, kao i svaka druga bilateralna i multilateralna pomoć i suradnja koja pomaže državama u takvim istragama. Dakle, nužno je uspješno identificirati, pratiti i locirati takve kriptovalute kako bi bile prvo zamrznute, odnosno privremeno oduzete, a potom i trajno oduzete. Međutim, svaki korak u postupanju po tim principima kada su u pitanju kriptovalute iznimno je težak i zahtjevan i ne jamči uspjeh. Uzroka je za to više. Za potrebe ovog rada upozoravamo samo na neke od njih, koji su razvidni zbog prirode kriptovaluta i *blockchain* tehnologije. Podsjećamo, transakciju na *blockchainu* moguće je obaviti bez ikakva posrednika (*peer to peer*), dakle izravno među korisnicima. Korisnici su „novčanici“ (*wallet*) prikazani jedinstvenim brojem u *blockchainu* i taj je broj javan, odnosno vidljiv na *blockchainu*. Brzina transakcije na *blockchainu* gotovo je trenutačna, a moguće ju je obaviti s bilo koje geografske lokacije. Novčaniku koji služi za pohranu kriptovalute na *blockchainu* pristupa se privatnim ključem, koji je poznat samo korisniku. Često ne postoji mogućnost da se transakcije povežu sa stvarnim identitetom korisnika. Naime, unatoč okolnosti da je korisnike brojnih „novčanika“ moguće identificirati jer trguju preko tzv. centralizirane burze – najčešće za kriptovalute *etherum* i *bitcoin* – brojni će korisnici ostati anonimni jer koriste transakcije bez posredovanja ili trguju preko decentralizirane burze. Trgovanje preko tzv. centralizirane burze, kao što su npr. *Binance* ili *Coinbase*, zapravo pruža pseudoanonimnost korisnicima. Ipak, zahvaljujući sustavu sprječavanja pranja novca za registriranje na centraliziranoj burzi nužno je poštovati posebnu proceduru *know your customer* (dalje u tekstu: KYC), koja je u ovim slučajevima posebno zahtjevana. Danas se za registriranje na spomenutim centraliziranim burzama traže ne samo uobičajeni osobni podaci kao što su ime, prezime i adresa korisnika već i fotografija osobne iskaznice ili slične identifikacijske isprave, fotografija i videosnimka korisnika, te npr. račun za isporuku električne energije i sl., kako bi se izvan svake sumnje povezo korisnik usluge burze s identifikacijskim podacima. Tako tijela kaznenog progona mogu od tzv. centralizirane burze

---

²⁶ Odluka o proglašenju Zakona o potvrđivanju Konvencije o kibernetičkom kriminalu, NN – MU br. 9/2022. Drugi Protokol Konvencije, koji je usmjeren na pojačanu suradnju u pogledu elektroničkih dokaza, otvoren je za potpisivanje u studenom 2021. godine. Za više o Konvenciji u računalnoj prijeviri v. Vuletić, I.; Nedić, T., *Računalna prijevara u hrvatskom kaznenom pravu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 35, br. 2, 2014, str. 679–692.

tražiti i dobiti različite podatke važne za kazneni progon – tko je novcem ili kriptovalutom kupio neku kriptovalutu, ili novac, ili nešto drugo, a svakako mogu tražiti zamrzavanje te u konačnici i oduzimanje kriptovaluta jer burza takvo što može prije svega tehnički izvesti.

Nadalje, upravo zbog postupanja u sustavu sprječavanja pranja novca centralizirane burze ne dozvoljavaju velike transakcije ukoliko nije poznat jedan „novčanik“ u transakciji. Dakle, obaviti će provjeru i pokušati identificirati anonimnog korisnika. Tek ako utvrdi identitet i isključi suspektност transakcije, burza će dozvoliti transakciju. Općenito, uplate s nepoznatih „novčanika“ na poznati burza može blokirati. Dapače, ove burze mogu na *blockchainu* i označiti (zacrveniti ili *fleg*) sumnjiv „novčanik“, odnosno kriptovalutu.

Važno je znati da je Blockchain javan i da je sadržaj, odnosno ukupna povijest, svakog registriranog „novčanika“ na burzi vidljiva. Međutim, bit će vidljiv i sadržaj i povijest „novčanika“ koji nije registriran, a s kojeg je došla uplata na registrirani „novčanik“, ili prema kojem je izvršena uplata s registriranog „novčanika“, jer je vidljivo povijesno kretanje kriptovalute. Čak će biti vidljive i druge kriptovalute koje su bile predmetom kupoprodaje (npr. burza *Binance* preko koje je *bitcoinima* kupovana ili za *bitcoine* prodavana druga kriptovaluta).

Pravu anonimnost uživaju „novčanici“ s kriptovalutama dobivenima rudarenjem koji nikada nisu bili registrirani na nekoj platformi, posebice ne primjenom sustava KYC. Unatoč okolnosti da je povijest svih transakcija vidljiva na *blockchainu*, transakcije bez posredovanja ostaju anonimne. Za početak, ako je bar jednom anonimni „novčanik“ imao transakciju na burzi, bit će lakše praćen.

Važno je osvijestiti da s anonimnog „novčanika“ nema zamrzavanja i oduzimanja kriptovalute bez privatnog ključa jer takvo što tehnički jednostavno nije moguće, o čemu će u nastavku teksta također biti govora. Naime, takav je slučaj i primjer hrvatskog maloljetnog osumnjičenika za počinjenje kaznenog djela računalne prijevare, od kojeg su – za sada privremeno – oduzete kriptovalute jer su istražitelji od njega dobili privatni ključ za pristup.

Međutim, postoje i tzv. decentralizirane burze, koje ne traže registriranje (npr. *ZeroSwap*, *PancakeSwap*). Na tim burzama korisnik može imati više „novčanika“ u različitim kriptovalutama, a svi su novčanici anonimni. Burza naplaćuje posredničku uslugu za transakcije i obavlja isključivo transakcije u kriptovalutama, odnosno nije moguća kupoprodaja službenim konvertibilnim valutama. Takva burza nije registrirana nigdje jer su to zapravo aplikacije preko kojih se trguje.

Naravno da je zbog anonimnosti trgovanje preko tzv. decentraliziranih burzi iznimno interesantno počiniteljima kaznenih djela. Međutim, na taj način ipak preuzimaju rizik koji im nije primamljiv. Naime, može se raditi o prijevari jer ne postoji nikakvo jamstvo za transakciju.

Osim naprijed opisanih opcija anonimiziranja korisnika i transakcija, odnosno uporabe kriptovaluta s ciljem protupravnog stjecanja imovine ili prikrivanja protupravno stečene imovine, popularno je i korištenje kriptovalute *monero*.²⁷

Važno je znati i sljedeće: za razliku od *bitcoina* i drugih brojnih kriptovaluta, transakcije u *monerima* ne mogu se lako pratiti, odnosno nisu lako vidljive. Ne postoje na *blockchainu* javno vidljivi pregledni generirani podaci o povijesti transakcija u *monerima*. Treba međutim naglasiti da se *moneri* mogu kupiti čak i na centraliziranoj burzi. Međutim, burza će izvršiti plaćanje npr. s „novčanika“ s *bitcoinima* na „novčanik“ s *monerima*, ali neće vidjeti da je uplata „sjela“, odnosno da je obavljena, niti što se s tom valutom dalje događa u „novčaniku“ s *monerima*.

S obzirom na to da se ogroman broj transakcija legalno odvija u kriptovalutama, većina zemalja želi uvesti digitalne valute²⁸ te će središnje banke napraviti svoj *blockchain* za sva plaćanja. Već u 2023. godini očekuju se prvi na tržištu vidljivi pokazatelji potpune digitalizacije platnog sustava i prelaska na digitalnu valutu. Takve će se digitalne valute koristiti za međunarodna plaćanja primjenom *blockchain* tehnologije. To će svakako pomoći sprječavanju pranja novca i prikrivanju kaznenih djela, odnosno protupravno stečene imovinske koristi. Do tada i najjače države svijeta gube milijarde jer ne mogu oduzeti protupravno stečenu imovinu u kriptovalutama. Kako je vidljivo na aktivnostima SAD-a,²⁹ javno-privatno partnerstvo nužno je, kao i iznimno brza i učinkovita međunarodna pravna pomoć i suradnja zbog globalne dimenzije interneta i *blockchaina*, a samim time i kriminaliteta. Već je, primjerice, navedeno kako će različite tzv. centralizirane burze reagirati ako uoče suspektu transakciju. Bitno je nadzirati i prijavljivati nadležnim tijelima država svako sumnjivo kretanje kriptovaluta jer ga je moguće zaustaviti samo onda kada je na „novčaniku“ registriranog korisnika.³⁰

---

²⁷ Möser, M. *et al.*, An Empirical Analysis of Traceability in the Monero Blockchain, arXiv:1704.04299 [cs.CR], 2017. O *moneru* v. i na: <https://kriptomat.io/hr/kriptovalute/monero/sto-je-monero/>.

²⁸ Knezović G., CBDC, državni kripo – Skoro 100 zemalja radi na pokretanju digitalne valute, 18. ožujak 2022., <https://www.bug.hr/tehnologije/cbdc-drzavni-kripto-skoro-100-zemalja-radi-na-pokretanju-digitalne-valute-26200>.

²⁹ V. Dougherty, T. i Lastrić Đurić, N., The United States approach to the investigation and prosecution of cybercrime and cryptocurrency crime, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, br. 2, 2022, str. 409–431.

³⁰ Haston D., Cryptoasset Realization: How Cryptocurrencies Are Frozen, Seized and Forfeited, April 29, 2022, dostupno na: <https://blog.chainalysis.com/reports/cryptoasset-realization-explained>.

Tu je odmah važno napomenuti kako mnoge tvrtke oštećenici angažiraju i privatne istražitelje kako bi povratile svoju imovinu u kriptovalutama.³¹ Ti privatni istražitelji zapravo su tvrtke, dobro ekipirane i opremljene za vrhunske analize podataka i *blockchaina*, koje pronalaze traženu imovinu u kriptovalutama klijenta, otkrivaju trag novca i počinitelja te dosta uspješno pomažu klijentima kod vraćanja imovine, pa i u novčanoj protuvrijednosti, i to pred građanskim sudovima, u građanskim postupcima.

3. VIRTUALNE VALUTE, KRIPTOVALUTE I MJERODAVNA ZAKONSKA REGULATIVA ZA TUMAČENJE POJMOVA VEZANIH ZA KRIPTOIMOVINU ODREĐENIH KZ-om

Iako se 2009. godina smatra godinom pojave prve kriptovalute, čekalo se do 2021. godine da pojam virtualne valute izrijeком bude spomenut u Kaznenom zakonu (dalje u tekstu: KZ). Šesta novela Kaznenog zakona, tj. Zakon o izmjenama i dopunama KZ-a, donesena je 15. srpnja 2021.³² i njome je implementirana Direktiva (EU) 2019/713, kojom se regulira suzbijanje prijevara i krivotvorenja bezgotovinskih instrumenata plaćanja.³³ Navedenom se Direktivom želi osigurati da su među kaznenim djelima u nacionalnim zakonodavstvima država članica EU-a obuhvaćene i bezgotovinske transakcije koje uključuju bilo koji instrument plaćanja, bilo fizički, kao što su bankovne kartice, bilo virtualni, kao što su, između ostalog, i mobilna plaćanja. Navedenim Zakonom o izmjenama i dopunama KZ-a dopunjen je njegov čl. 87. novim st. 31., koji razrađuje pojam bezgotovinskog instrumenta plaćanja. Iako bi se i bez dopune KZ-a bezgotovinski instrument plaćanja već samim tumačenjem mogao definirati bilo kao isprava, pokretna stvar ili računalni podatak, ipak se pribjeglo izmjeni odredaba KZ-a radi izbjegavanja potencijalnih nedoumica, tako da je sada u čl. 87. st. 31. KZ-a *eksplicite* navedeno kako se bezgotovinskim instrumentom plaćanja smatra pokretna stvar, isprava i računalni podatak, odnosno program, zaštićeni uređaj, predmet ili zapis, ili njihova kombinacija, osim zakonskih sredstava plaćanja, koji jest ili nije u fizičkom obliku, a nositelju ili korisniku omogućuje, samostalno ili u vezi s postupkom, odnosno nizom

---

³¹ Grand Thorton, Update for Cryptopia Claimants and Stakeholders 28 March 2022, dostupno na: <https://www.grantthornton.co.nz/insights/update-for-cryptopia-claimants-and-stakeholders-28-march-2022>.

³² NN br. 84/21.

³³ Više u Roksandić, S., *op. cit.* u bilj 1, str. 437–472. Direktive (EU) 2019/713 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o borbi protiv prijevara i krivotvorenja u vezi s bezgotovinskim sredstvima plaćanja i zamjeni Okvirne odluke Vijeća 2001/413/PU, SL L 123, 10. 5. 2019.

postupaka, prijenos novca ili novčane vrijednosti pomoću digitalnih sredstava razmjene. Digitalno sredstvo razmjene znači bilo kakav elektronički novac i virtualne valute. Valja naglasiti kako su i pokretna stvar, računalni podatak i isprava posebno i sami definirani u čl. 87. st. 16., 19. i 15. KZ-a.

Nedvojbeno je da je virtualna valuta, jer je samo izrijekom navedena u KZ-u, pojam koji traži tumačenje. Ako nije drugačije regulirano Kaznenim zakonom, pojam i pravni institut tumači se onako kako je definirano drugim zakonima ili je svojstveno drugoj grani prava. Prvenstveno je odlučno značenje riječi u svakodnevnom govoru, ali su iznimke zakonske definicije, kada zakon odstupa od svakodnevnog značenja riječi, „ali to stavlja do znanja građanima“.³⁴

Pojam „virtualna valuta“ valja tumačiti sukladno gore spomenutoj Direktivi 2019/713, koja koristi definiciju virtualne valute kakva je propisana i u Zakonu o sprječavanju pranja novca (dalje u tekstu: Zakon).³⁵ Dakle, sama Direktiva (EU) 2019/713 u svojem članku 2.(d) definira taj pojam kao digitalno predstavljanje vrijednosti koju ne izdaje ili za koju ne jamči središnja banka ni javno tijelo, niti je nužno povezana sa zakonski uspostavljenom valutom, te nema pravni status valute ili novca, ali je fizičke ili pravne osobe prihvaćaju kao sredstvo razmjene i može se prenositi, pohranjivati te se njome može trgovati elektroničkim putem. U Zakonu su virtualne valute definirane kao digitalni prikaz vrijednosti koji nije izdala i za koji ne jamči središnja banka ni javno tijelo, koji nije nužno povezan sa zakonski uspostavljenom valutom te nema pravni status valute ili novca, ali ga fizičke ili pravne osobe prihvaćaju kao sredstvo razmjene i može se prenositi, pohranjivati te se njime može trgovati elektroničkim putem.³⁶ Dakle, postoji istovjetna definicija virtualnih valuta koju koriste i Zakon i Direktiva (EU) 2019/713 te je ona, sukladno pravilima tumačenja pojmova, mjerodavna i za tumačenje pojma virtualne valute kako je navedeno u čl. 87. st. 31. KZ-a.

Nema također nikakve dvojbe da posjedovanje virtualne valute ulazi u imovinu, po autorima, čak i kad to nije izrijekom navedeno. Što se pak smatra imovinom za potrebe KZ-a, definirano je u čl. 87. st. 22. KZ-a.³⁷ Dakle, ne postoje nikakve zapreke da se prihod od prodaje virtualne valute ili kupljena virtualna valuta ne smatraju i imovinskom korišću ostvarenom kaznenim djelom ako

---

³⁴ Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009, str. 92. Tako i u Roksandić, *ibid.*

³⁵ Za regulaciju pojma digitalna imovina u Bosni i Hercegovini v. Zimonja O.; Vujić, D., *Kriptovalute – izazovi aktualnog globalnog trenda za kriminalističku praksu*, Kriminalistička teorija i praksa, vol. 7, br. 2, 2020, str. 58.

³⁶ Članak 4. (48.) Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma.

³⁷ Imovinom se smatra imovina bilo koje vrste, neovisno o tome je li materijalna ili nematerijalna, pokretna ili nepokretna, odnosno pravni dokumenti ili instrumenti kojima se dokazuje pravo na takvu imovinu ili interes za nju.

su ispunjeni potrebni preduvjeti za to. Imovinskom korišću od kaznenog djela smatra se neposredna imovinska korist ostvarena počinjenjem kaznenog djela, imovina u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela, kao i svaka druga korist koja je ostvarena od neposredne imovinske koristi od kaznenog djela ili imovine u koju je promijenjena ili pretvorena neposredna imovinska korist od kaznenog djela bez obzira na to nalazi li se na području Republike Hrvatske ili izvan njega (čl. 87. st. 22. KZ-a).

Virtualne valute odnose se i na kryptoimovinu, odnosno na kriptovalute. Potreba reguliranja kryptoimovine i kriptovaluta na razini Europske unije pojavila se zajedno sa značajnijom pojavom kriptovaluta kao sredstva za razmjenu dobara i usluga. No tek u rujnu 2020. godine Europska je komisija uputila u raspravu na Vijeću Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o tržištima kryptoimovine i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 (*Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Markets in Crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937*), tzv. Uredbu MiCA. Prema službenom priopćenju Vijeća³⁸ od 30. lipnja 2022. godine Europski parlament i Vijeće postigli su privremeni dogovor o konačnoj verziji Prijedloga Uredbe MiCA, kojom bi se kroz cjelovit normativni okvir reguliralo pitanje kryptoimovine. U čl. 3. konačnog prijedloga Uredbe MiCA³⁹ definira se pojam kryptoimovina kao digitalni prikaz vrijednosti ili prava koji se može prenositi i pohranjivati elektronički, s pomoću tehnologije decentraliziranog vođenja evidencije transakcija ili slične tehnologije. Autori ovog članka definiciju kryptoimovine koriste kako je gore opisano kroz cijeli ovaj članak, dakle kako je sadržana u čl. 3. Prijedloga Uredbe MiCA. Valja još naglasiti kako je Europski parlament u travnju 2022. godine započeo pregovore sa zemljama članicama o pravilima za praćenje i identifikaciju prijenosa kriptovaluta kako bi se spriječila njihova upotreba u pranju novca, financiranju terorizma i drugim kaznenim djelima.⁴⁰ Kako je istaknuto i od strane Hrvatske agencije za nadzor financijskih usluga, Uredbom MiCA regulirali bi se subjekti koji pružaju usluge povezane s kryptoimovinom, primjerice usluge skrbništva i upravljanja kryptoimovinom u ime trećih strana te savjetovanja o kryptoimovini. Tako bi, prema prijedlogu Uredbe, usluge u vezi s kryptoimovinom smjele pružati samo pravne osobe koje imaju registrirano sjedište u državi članici EU-a i koje su dobile odobrenje za

---

³⁸ Vijeće EU-a, Digitalne financije: postignut dogovor o europskoj uredbi o kryptoimovini (MiCA), 30. lipnja 2022., dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/press/press-releases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assets-regulation-mica/>.

³⁹ Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on markets in crypto-assets, and amending Directive (EU) 2019/1937 COM/2020/593 final, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020PC0593>.

⁴⁰ Europski parlament, Kriptovalute: koji su rizici i kako EU zakonodavstvo može pomoći, 13. listopada 2022., dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/hr/headlines/economy/20220324STO26154/kriptovalute-koji-su-rizici-i-kako-eu-zakonodavstvo-moze-pomoci>.

pružanje takvih usluga od nadležnog nadzornog tijela, kao što je sada slučaj s investicijskim društvima. Regulativom bi se regulirali i izdavatelji kriptoimovine koji namjeravaju nuditi kriptoimovinu ili tražiti uvrštenja na platforme za trgovanje kriptoimovinom u EU-u.⁴¹

Kada analiziramo privremeno zamrzavanje odnosno oduzimanje virtualnih valuta, valja spomenuti i izmjene Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma iz 2019. godine⁴² jer su od 1. siječnja 2020. godine osobe koje se bave djelatnošću pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika te podružnice istovrsnih osoba iz drugih država članica i trećih država koje su osnovane u Republici Hrvatskoj u skladu sa zakonom koji uređuje njihov rad postale obveznici provedbe mjera, radnji i postupaka za sprječavanje i otkrivanje pranja novca i financiranja terorizma. Time je Republika Hrvatska ujedno preuzela obveze koje proistječu iz 5. direktive o sprječavanju pranju novca – Direktive (EU) 2018/843 Europskog parlamenta i Vijeća od 30. svibnja 2018. o izmjeni Direktive (EU) 2015/849 o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca ili financiranja terorizma i o izmjeni direktiva 2009/138/EZ i 2013/36/EU.⁴³ Ovdje nećemo ulaziti u predloženi tekst 6. direktive o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, ali ipak naglašavamo kako on uključuje dodatnu pojačanu zaštitu kriptovaluta kako bi se zaustavilo korištenje kriptovaluta za pranje novca.⁴⁴ Naglašavamo, do pojačane zaštite doći će ne da bi se zabranilo korištenje kriptovaluta za razmjenu dobara i usluga, već da bi se spriječilo da se one koriste za počinjenje kaznenog djela pranja novca i s njim povezanih predikatnih kaznenih djela te za financiranje terorizma. Trenutačno su samo određene kategorije pružatelja usluga kriptoimovine uključene u opseg pravila EU-a o sprečavanju pranja novca i financiranja terorizma.⁴⁵ Kako je navedeno, predložena reforma proširit će ta pravila na cijeli kriptosektor obvezujući sve pružatelje usluga na provođenje dubinske analize svojih stranaka, što bi trebalo osigurati potpunu mogućnost praćenja prijenosa kriptoimovine, npr. u *bitcoinima*, te omogućavati učinkovitije sprječavanje i otkrivanje njihove moguće upotrebe za pranje novca ili financiranje terorizma. Osim toga, bit će

---

⁴¹ Hanfa, Poznajemo li glavne odlike kriptotržišta?, 5. listopada 2021., dostupno na; <https://www.hanfa.hr/vijesti/poznajemo-li-glavne-odlike-kriptotr%C5%BEi%C5%A1ta/>.

⁴² Zakon o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, Narodne novine, br. 108/17, 39/19, 151/22.

⁴³ Službeni list (OJ) L 156, 19. 6. 2018. V. i Paesano, F., Working Paper 28: *Regulating cryptocurrencies: challenges & considerations*, Basel Institute on Governance, April 2019.

⁴⁴ Tekst prijedloga 6. direktive o sprječavanju pranju novca i financiranju terorizma dostupan je ovdje: https://ec.europa.eu/info/publications/210720-anti-money-laundering-counter-ing-financing-terrorism_en.

⁴⁵ Vidjeti čl. 10. i 11. Zakona o opsegu tih obveza. Također o obvezi primjene mjere dubinske analize stanke vidjeti čl. 16. Zakona.

zabranjeni anonimni novčanici za kryptoimovinu, čime će se u potpunosti primjenjivati pravila EU-a o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma na kriptosektor.⁴⁶ Valja naglasiti kako je, sukladno čl. 4. toč. 50. Zakona, obveznik mjera prema Zakonu pružatelj skrbničke usluge novčanika pravna ili fizička osoba koja pruža uslugu čuvanja privatnih kriptografskih ključeva u ime svojih stranaka radi držanja, pohrane i prijenosa virtualnih valuta.

Kako to naglašava i Hrvatska narodna banka, „kryptoimovina je djelomično regulirana pravnim propisima RH i EU-a, i to u dijelu sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma. Razlog je u činjenici što je primijećena upotreba kryptoimovine u nezakonite, odnosno kriminalne svrhe te u posljednje vrijeme i kao sredstvo naplate iznude povodom kibernetičkih napada (*ransomware*)“.⁴⁷

Navedene očekivane izmjene u skladu su i sa Strategijom sigurnosne unije EU-a za razdoblje 2020.–2025., gdje je predviđeno jačanje okvira EU-a za borbu protiv pranja novca i financiranja terorizma.⁴⁸ U Strategiji je navedeno kako će Komisija podupirati razvoj stručnog znanja i zakonodavnog okvira i kad je riječ o novim rizicima, kao što su kryptoimovina⁴⁹ i novi sustavi plaćanja. Konkretno, Komisija će razmotriti kako odgovoriti na pojavu kryptoimovine, kao što su *bitcoini*, i na učinak te nove tehnologije na izdavanje, razmjenu i pristup financijskoj imovini.⁵⁰

Tijelo koje je u Republici Hrvatskoj od početka 2020. godine nadležno u odnosu na trgovanje kriptovalutama za područje primjene Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, i to u odnosu na osobe koje se bave djelatnošću pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika, jest HANFA – Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga. HANFA, dakle, kroz svoje nadzorne aktivnosti provjerava

---

⁴⁶ Vidjeti European Commission, Beating financial crime: Commission overhauls anti-money laundering and countering the financing of terrorism rules, 20 July 2021, dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3690.

⁴⁷ Hrvatska narodna banka, Rizici povezani s kryptoimovinom, srpanj 2021., dostupno na: <https://www.hnb.hr/-/rizici-povezani-s-kryptoimovinom>.

⁴⁸ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru te Odboru regija o Strategiji EU-a za sigurnosnu uniju, Bruxelles, 24. srpnja 2020., COM(2020)605final.

⁴⁹ Prema Hrvatskoj narodnoj banci kryptoimovina označuje elektroničke kriptografske zapise čije se kopije distribuiraju, pohranjuju i potvrđuju decentralizirano. Takvi zapisi sami po sebi nemaju vrijednost. Njihova je vrijednost određena ponudom i potražnjom, u koju su istodobno ugrađena očekivanja glede porasta vrijednosti te zarade u razlici između kupovne i prodajne cijene. Kao iznimka od pravila da je riječ o elektroničkim zapisima bez vrijednosti u novije su se vrijeme pojavili tzv. stabilni zapisi (engl. *stablecoins*). Izdavatelji tih zapisa tvrde da imaju pokriće (jamstvo) u određenoj vrsti imovine za svaki izdani digitalni zapis (npr. u zlatu, u vrijednosnim papirima, u gotovini – američkim dolarima ili eurima i sl.). Više v. na: <https://www.hnb.hr/-/rizici-povezani-s-kryptoimovinom>.

⁵⁰ Strategija, str. 20.

provode li takve osobe sve mjere i postupke propisane Zakonom.⁵¹ Osim toga, HANFA izdaje upozorenja vezana uz sumnjiva postupanja vezana uz trgovinu kriptovaluta građanima.⁵² Pravila za sprječavanje pranja novca primjenjuju i mjenjačnice kriptovaluta, koje redovito posluju na tzv. centraliziranim burzama. Npr. mjenjačnica *bitcoina* u Hrvatskoj mora tražiti za transakcije iznad 1000 eura podatke KYC i izjavu korisnika iz koje će biti vidljivo podrijetlo novca, odnosno provoditi dubinsku analizu stranke za transakcije iznad 10 000 eura pod uvjetima određenim Zakonom. Također mogu tehnički blokirati transakcije, zamrzavati i oduzimati kriptovalute. Budući da je njihovo poslovanje u potpunosti transparentno jer prijavljuju sve transakcije kroz svoju poreznu prijavu, na taj način olakšavaju poreznim i drugim tijelima relevantne analize i moguće istrage financijskih tokova.

Iako djelatnosti razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i skrbničke usluge novčanika u EU-u i Republici Hrvatskoj nisu regulirane što se tiče davanja odobrenja za njihov rad od strane regulatornih tijela, tj. njihova licenciranja, sva društva registrirana u Republici Hrvatskoj koja pružaju takve djelatnosti moraju se javiti HANFA-i u skladu s odredbama Zakona, koja ih pak stavlja na popis osoba osnovanih u Republici Hrvatskoj koje se bave djelatnošću pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika.⁵³ Sukladno odredbi čl. 9. st. 7. Zakona obveznici su bili dužni do 31. siječnja 2020. godine ili najkasnije u roku od 30 dana od dana osnivanja ili registracije obavijestiti HANFA-u o tome da se bave djelatnošću pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika. U Republici Hrvatskoj trenutačno na popisu HANFA-e postoji 17 društava koja se bave pružanjem usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta te koja pružaju skrbničku uslugu novčanika (*wallet*).⁵⁴ Na popisu se nalazi i društvo čija je ustavna tužba (Odluka Ustavnog suda br. U-III/4654/2020 od 26. 11. 2020. godine), po mišljenju autora, vrlo važna kao „studija slučaja“ za analizu kako (ne)učinkovito o(ne)mogućiti oduzimanje, odnosno donošenje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom koja se drži u kryptoimovini. U navedenoj odluci Ustavni sud ispravno obrazlaže presude od velikog značaja za zadiranje u uživanje vla-

---

⁵¹ U tu su svrhu najmjeroдавniji čl. 4. (40.), (48.), (49.), (50.), čl. 9. st. 2. (k), čl. 9. st. 7., čl. 150. (65.) Zakona.

⁵² Provjerom smo ustanovili da se takva upozorenja zaista daju: <https://www.hanfa.hr/upozorenja-hanfe/virtualne-valute/>.

⁵³ Hanfa, Kriptotržišta: kakva je zaštita potrošača?, 8. srpnja 2021., dostupno na: <https://www.hanfa.hr/vijesti/kriptotr%C5%BEi%C5%A1ta-kakva-je-za%C5%A1tita-potro%C5%A1a%C4%8Da/>.

⁵⁴ Popis osoba koje su obavijestile Hanfu da obavljaju djelatnosti pružanja usluga razmjene virtualnih i fiducijarnih valuta i/ili pružanja skrbničke usluge novčanika dostupan je na: <https://www.hanfa.hr/upozorenja-hanfe/virtualne-valute/>.

sništva, ali je ipak, po našem mišljenju, propustio baviti se još jednim bitnim pitanjem u ovom predmetu – utvrđivanjem koja se uopće imovina trebala zamrznuti – *bitcoini* u koje je uložen protuzakonito pribavljen novac ili novčani iznos uplaćen društvu koje obavlja poslove virtualne mjenjačnice.

4. OSIGURANJE ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI OSTVARENE PROTUPRAVNOM RADNJOM OD OSOBA KOJE SE BAVE DJELATNOŠĆU PRUŽANJA USLUGA RAZMJENE VIRTUALNIH I FIDUCIJARNIH VALUTA I/ ILI PRUŽANJA SKRBNIČKE USLUGE NOVČANIKAMA KAO „TREĆIH OSOBA“

Načelo da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom sadržano je u temeljnim odredbama KZ-a (čl. 5.) te je postalo jednim od najvažnijih načela ne samo hrvatskog nego i drugih pravnih poredaka te međunarodne zajednice uopće. Dakle, može se reći i kako glavna svrha oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom nije kažnjavanje, već vraćanje prijašnjeg stanja vlasništva kroz zaštitu imovinskih prava stvarnog (primarnog) vlasnika. Stoga oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom štiti prava pravog (primarnog) vlasnika. Osim toga, posebnu pozornost treba posvetiti zahtjevu proporcionalnosti u vezi sa zamrzavanjem nekretnine ili druge imovine. Slično je i stajalište Vrhovnog suda Republike Hrvatske, koji smatra da oduzimanje imovinske koristi ima restorativnu funkciju. Međutim, oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom sadrži i represivne elemente i mora zadovoljiti uvjete razmjernosti.⁵⁵ U slučajevima „običnog“ oduzimanja imovinske koristi (čl. 77. KZ-a) imovinska korist stečena kaznenim djelom može se oduzeti samo od trećih osoba, koje nisu bile u dobroj vjeri. S druge strane, u slučajevima proširenog oduzimanja (čl. 78. KZ-a) imovinska korist ostvarena kaznenim djelom može se oduzeti od članova obitelji bez obzira na osnovu stjecanja, a od trećih osoba ako nije stečena u dobroj vjeri i uz razumnu cijenu. Prošireno oduzimanje čini razlikovanje između članova obitelji i drugih osoba, dok „obično“ oduzimanje to ne čini. Od kada je obveznik provođenja dubinske analize stranke pod određenim uvjetima, sukladno čl. 4. toč. 50. Zakona, pružatelj skrbničke usluge novčanika, tj. pravna ili fizička osoba koja pruža uslugu čuvanja privatnih kriptografskih ključeva u ime svojih stranaka radi držanja, pohrane i prijenosa virtualnih valuta,⁵⁶ ne bi se moglo govoriti da je on u poziciji osobe koja se „ne nalazi u dobroj vjeri“ ako provodi

---

⁵⁵ V. presudu Vrhovnog suda broj I KŽ-102/2019-8 od 16. prosinca 2021. godine.

⁵⁶ Od 1. siječnja 2020. godine.

mjere koje su određene Zakonom. Samim time, ako se ne dokaže da nije bilo postupanja u dobroj vjeri, ne bi mogao biti ni podložan oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom sukladno pravilima oduzimanja imovinske koristi od trećih osoba samo na osnovi činjenice da obavlja poslove virtualne mjenjačnice.⁵⁷ U tim slučajevima trebala bi se oduzeti kriptovalutu od počinitelja mjerodavnog kaznenog djela, a ne novčani iznos koji je uplaćen na račun takve osobe da bi se obavila kupnja kriptovaluta. Isto se odnosi na osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom.⁵⁸ To neće biti moguće ni uz najbolju volju ako nadležne policijske uprave ne izrade svoj kriptonovčanik, na koji će prebaciti sva sredstva koja su pronađena na mjerodavnim novčanicima za kriptovalute osumnjičenika, odnosno počinitelja. Nakon takva prijenosa kriptovaluta na račun pod kontrolom policije mora se sačiniti izvješće s podacima o prenesenim sredstvima, broju računa, privatnom i tajnom ključu te sjemenu (engl. *seed*, tj. niz od 12 riječi za oporavak zaporke za pristup privatnom ključu kriptonovčanika), koje će se dostaviti zapečaćeno nadležnom državnom odvjetništvu.

Ovdje se mišljenje autora djelomično razlikuje od mišljenja iznesenog u *Novoselec/Martinović*, gdje autori naglašavaju kako se korist oduzima od drugoga kada počinitelj ide za time da korist pribavi za tog drugoga, pogotovo kada je korist za drugoga i obilježje kaznenog djela, npr. korist se oduzima od pravne osobe koju joj je počinitelj pribavio prijevarom u gospodarskom poslovanju (tako VSRH, I Kž-211/14; slično ŽS Kc, Kž-154/99; drukčije VSRH u odluci I Kž-137/12, prema kojoj se imovinska korist pribavljena pravnoj osobi oduzima od počinitelja). Korist se mora oduzeti i od drugoga koji stvar drži za počinitelja, iako nije sudionik, npr. kada je optuženik novac ostvaren prodajom droge oročio kod banaka i dao ga odvjetniku da njime za njega kupi zemljišne parcele, sud ga je s pravom uzeo od banaka i odvjetnika iako ni službenici banke ni odvjetnik nisu bili optuženi (VSRH, I Kž137/01, HLJKPP 1/2001,

⁵⁷ Za više o oduzimanju imovinske koristi od strane trećih osoba v. Turković, K. *et. al.*, *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, Narodne novine, 2013, str. 113–116; Novoselec, P.; Martinović, I., *Komentar Kaznenog zakona*, Narodne novine, 2019, čl. 77. i 78.; Ivičević Karas, E., *Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem*, Narodne novine, 2011; Ivičević Karas, E., *Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem: neka otvorena pitanja i moguća rješenja*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 18, br. 2, 2011, str. 557; Roksandić Vidlička, S.; Šamota Galjer, M., *Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: Quo vadis, Hrvatska?*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 22, br. 2, 2015, str. 523–557; Roksandić Vidlička, S.; Dragičević Prtenjača, M., *Does the crime pay off – (Un)efficiency of confiscation in Croatia - new proposals for its 60th birthday*, u: Duić, D.; Petrašević, T.; Novokmet, A. (ur.), *ECLIC International Scientific Conference EU and Member States – legal and economic issues*, Osijek, Hrvatska, 2019.

⁵⁸ Sukladno čl. 557.a Zakona o kaznenom postupku, NN br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 80/2022.

672).⁵⁹ Ako je jasno da su tim novcem kupljene kriptovalute, sud treba naložiti njihovo oduzimanje, odnosno privremeno osiguranje, na što upućuju odreda čl. 77. st. 1. KZ-a.

Kako bi se to operativno učinilo, nužno je razumjeti zašto je to uopće potrebno učiniti na način na koji se u ovom članku predlaže.

5. STUDIJA PRVOG HRVATSKOG SLUČAJA U KOJEM JE DOŠLO DO PRIVREMENOG ZAMRZAVANJA KRIPTOIMOVINE

Za potrebe ovog istraživanja Ravnateljstvo policije Ministarstva unutarnjih poslova ustupilo je autorima podatke iz kriminalističkog istraživanja koje je provedeno nad maloljetnim hrvatskim državljaninom protiv kojega je nadležnom državnim odvjetništvu podnesena kaznena prijava zbog osnovane sumnje u počinjenje kaznenog djela računalna prijevara iz čl. 271. st. 2. KZ-a.⁶⁰ Prema ustupljenim podacima iz kriminalističkog istraživanja policija je provedbom izvida⁶¹ i dokaznih radnji utvrdila da je maloljetna osoba tijekom 2021. i 2022. godine pristupala forumima *Clear Web* i marketima *Dark Web*, gdje je kupovala baze podataka koje su sadržavale elektroničku poštu korisnika i zaporke. Nakon toga neovlašteno je pristupala računima e-pošte, koje je pretraživala u cilju pribavljanja podataka o pristupu kriptonovčanicima, tzv. sjemena, uz pomoć kojih je obavljala neovlašteni pristup novčanicima kriptovaluta korisnika. Nakon ostvarenja pristupa novčanicima kriptovaluta sredstva s novčanika korisnika prenosila je na svoje novčanike *Exodus* i *Trust Wallet*. Na taj način pribavila je ukupnu protupravnu imovinsku korist u vrijednosti od 700 000 kuna (sada 92 906 eura). Provedenom dokaznom radnjom pretrage pokret-

---

⁵⁹ Novoselec, P.; Martinović, I., *op. cit.* u bilj. 57, čl. 77.

⁶⁰ Budući da je predmet još uvijek u fazi istrage, autorima su ustupljene odluke u navedenim predmetima, ali s obzirom na zaštitu privatnosti i istrage protiv maloljetnih počinitelja brojevi u članku neće biti prikazani.

⁶¹ Autori u članku ne ulaze ni u pitanje analize regulacije ovlasti policije u fazi policijskih izvida jer ona ne sprečava policiju na djelovanje koje autori ovdje naglašavaju kao važno. Temeljni zakoni koji reguliraju ovlasti i ustroj policije jesu Zakon o policiji, Zakon o policijskim poslovima i ovlastima te Zakon o kaznenom postupku. Za više o tome v. Burić, Z.; Karas, Ž., *Prilog raspravi o dvojabama vezanim za novu definiciju osumnjičenika i radnju njegova ispitivanja*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017, str. 443–482; Ivičević Karas, E.; Burić, Z.; Bonačić, M., *Unapređenje procesnih prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku: pogled kroz prizmu europskih pravnih standarda*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 23, br. 1, 2016, str. 11–58; Ratkaj R., *Policijski izvidi kaznenih djela s posebnim osvrtom na ispitivanje osumnjičenika de lege ferenda*, Paragraf, god. 2, br. 1, 2018, str. 187–221.

ne stvari na mobilnom telefonu maloljetnika pronađen je novčanik za kriptovalute *Exodus*, u kojem je pronađen iznos kriptovaluta *etherum* u ukupnoj vrijednosti od 134.739,51 američkih dolara na dan pretrage. Istom prigodom u navedenom novčaniku pronađen je iznos u kriptovaluti *solana* u ukupnoj vrijednosti od 2686,39 američkih dolara na dan pretrage. U cilju privremenog oduzimanja i osiguranja kriptovaluta kao vrijednosti stečene kaznenim djelom policija je nadležnom državnim odvjetništvu predložila izdavanje naloga za oduzimanje kriptovaluta. Sudac istrage nadležnog županijskog suda izdao je policiji nalog da temeljem čl. 557.a Zakona o kaznenom postupku osigura imovinsku korist ostvarenu kaznenim djelom računalne prijevare iz čl. 271. st. 2. KZ-a. Temeljem naloga suca istrage nadležnog suda policija je na službenom računalu instalirala kriptonovčanik *Exodus*, koji omogućava prijenos i pohranu svih kriptovaluta. Oduzeti mobilni telefon maloljetnika na kojem je instaliran kriptonovčanik spojen je na internet te je ulaskom u aplikaciju kriptonovčanika *Exodus* koja se nalazila na mobilnom telefonu pokrenut postupak prebacivanja kriptovaluta s kriptonovčanika osumnjičenog na kriptonovčanik instaliran na službenom računalu policije. To ne bi bilo moguće da osumnjičenik nije dragovoljno predao pristupne lozinke.

Nakon prijena kriptovaluta izvršena je provjera u javnoj bazi *blockchaina*, temeljem čega je utvrđen uspješan transfer kriptovaluta radi privremenog oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom. Podaci o kriptonovčaniku, iznosu i tzv. sjemenu, odnosno nizu od 12 riječi potrebnih za otključavanje kriptonovčanika, pohranjeni su u prostorijama policije te dostavljeni zapečaćeno nadležnom državnim odvjetništvu.

Iz prikazane studije slučaja vidljivo je da policija ima mogućnosti privremeno oduzeti kriptovalute kao sredstva izvršenja kaznenog djela, uz određena ograničenja. Naime, za provedbu postupka oduzimanja nužno je pristupiti komunikacijskoj opremi (mobilnom telefonu ili računalu) osumnjičenika kako bi se došlo do podataka potrebnih za otkrivanje sadržaja kriptonovčanika. U slučaju da policija i tijela kaznenog progona nemaju pristup uređaju osumnjičenika, ili nemaju mogućnost pristupa sadržaju uređaja zbog nekooperativnosti osumnjičenika (npr. osumnjičenik ne želi otkriti lozinku za pristup uređaju ili pristupni kod virtualnom novčaniku), mogućnosti pristupa sadržaju kriptonovčanika značajno su smanjene.

Iz prikazanog je slučaja vidljivo i da privremeno oduzete kriptovalute nisu prodane, odnosno pretvorene u tzv. fiat valute radi osiguranja njihove vrijednosti, nego su zadržane u kriptonovčaniku u posjedu policije.

Prikazani slučaj ipak upućuje na sposobnost državnih tijela da u pojedinim slučajevima privremeno oduzmu kriptovalute kao korist stečenu kaznenim djelom ili prekršajem, ali je također potrebno, koristeći prakse drugih država, normativno urediti postupanje države s oduzetim kriptovalutama kako bi se spriječili financijski gubici u slučaju značajnijeg pada vrijednosti.

Otvaranje pojedinačnog novčanika za svaki pojedini slučaj najjednostavnije je i najučinkovitije rješenje, no korištenje jednog novčanika za svaku pojedinu kriptovalutu također je praktično, ali zahtijeva dobru suradnju tijela kaznenog progona, odnosno dobru suradnju unutar resora unutarnjih poslova. Riječ je o postupanju koje bi trebalo postati uobičajeno kada su u pitanju kriptovalute kao imovinska korist stečena protupravnom radnjom ili kaznenim djelom. Na zaseban novčanik prebacuju se oduzete kriptovalute te se na navedenom novčaniku kriptovalute čuvaju do pravomoćne sudske odluke kojom će se odlučiti o daljnjem postupanju s kriptovalutama, ovisno o odluci u svakom pojedinom slučaju.

Dakle, za tijela kaznenog progona svake države važno je da imaju registrirane „novčanike“ na svim platformama, odnosno za sve kriptovalute gdje je to moguće, kako bi se u slučaju otkrivanja sumnjive imovine u kriptovalutama ona mogla odmah zamrznuti prebacivanjem u „novčanik“ koji je pod nadzorom tijela kaznenog progona ili javne vlasti. U slučaju pravomoćne osude takve bi se kriptovalute trajno oduzele i po potrebi na burzi plasirale radi kupnje službene konvertibilne valute, a u slučaju oslobađajuće presude ili dokazanog zakonitog podrijetla te imovine vraćale bi se u „novčanik“ s kojeg su oduzete ili bi se vraćale korisniku. Ako postoji imovinskopравни zahtjev oštećenika u smislu odredaba čl. 153. do 162. Zakona o kaznenom postupku⁶² kojim oštećenik traži povrat kriptovaluta, transparentnost *blockchaina* omogućava u praksi vrlo brzo i učinkovito izvršenje takve odluke suda. Jasno je da treba utvrditi točan iznos visine štete nanosene oštećeniku određenim kaznenim djelom. Tako je vidljivo iz brojnih presuda sudova, npr.: „Ako je zaključak suda da je optuženik kriv za kazneno djelo za koje se tereti i uz to sud utvrdi točnu visinu štete nanosene oštećeniku tim kaznenim djelom, onda će sud upravo u tom iznosu oštećeniku postavljeni imovinskopравни zahtjev dosuditi, a za eventualno više postavljeni imovinskopравни zahtjev oštećenik će se uputiti u parnicu, no ukoliko je oštećeniku nadoknađena šteta od osiguravajućeg društva, tada će se utvrditi da li to društvo postavlja imovinskopравни zahtjev i ako postavlja, o njemu će se odlučiti, dok u slučaju da nitko ne postavlja imovinskopравни zahtjev će sud oduzeti imovinsku korist stečenu kaznenim djelom od optuženika.“⁶³

---

⁶² Za više o imovinskopravnom zahtjevu prema okrivljeniku odgovornoj osobi kada je kaznenim djelom pribavio imovinsku korist za pravnu osobu v. Grubišić, Ivan, *Imovinskopравни zahtjev prema okrivljeniku odgovornoj osobi kada je kaznenim djelom pribavio imovinsku korist za odgovornu osobu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 35, br. 2, 2014, str. 741–760. Vidjeti i Vučko, M.; Šamota Galjer, M., *Imovinski izvidi i privremene mjere osiguranja radi primjene instituta oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom*, Pravosudna akademija, 2016.

⁶³ Županijski sud u Splitu, K-6222/2020-5, odluka od 3. 9. 2020. godine.

Naime, pribavljeni elektronički dokazi iz kojih je razvidno povijesno kretanje kriptovaluta na *blockchainu* omogućavaju ne samo da se vrati određeni iznos kriptovaluta već i konkretna, točno određena kriptovaluta, budući da je riječ o jedinstvenom broju. Trag nastanka i kretanja svake pojedine kriptovalute na *blockchainu* neizbrisivo je vidljiv. Rizik s kojim se suočavaju oštećenici, ali i države, jest promjena vrijednosti kriptovalute na tržištu, koja može biti velika, a toga su mnoge države svjesne. Francuska tako preporučuje sudovima, i to prije svega istražnim sucima, privremeno oduzete kriptovalute odmah prodavati na burzi kako bi se osigurala dostupnost novčane protuvrijednosti u trenutku oduzimanja.⁶⁴ Na prodaju kriptovaluta za američki dolar odlučio se i SAD u predmetu *BitConnect*.⁶⁵

Nedvojbeno je važno očuvati vrijednost protupravno stečene imovinske koristi, a jedan od načina svakako je prodavanje oduzetih kriptovaluta i njihovo pohranjivanje u novčanoj protuvrijednosti – bilo radi oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom bilo radi udovoljenja imovinskopravnom zahtjevu oštećenika.

Što se tiče postupka za oduzimanje predmeta i imovinske koristi, on je reguliran čl. 556.–563. ZKP-a. Prema podacima MUP-a, Ravnateljstva policije, Uprave kriminalističke policije i Službe kibernetičke sigurnosti u jedinom kaznenom predmetu, gore opisanom, došlo je do osiguranja oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom, i iz toga je vidljivo kako je u svrhu osiguranja oduzimanja imovinske koristi u kriptovalutama osumnjičenika na službenom računalu marke XXXX instaliran XXXX kriptonovčanik, koji omogućava prijenos i pohranu svih kriptovaluta.⁶⁶ Što je jako važno za sve stranke u postupku, a razvidno je iz prikupljenih podataka od strane autora, navedene transakcije i stanje kriptovaluta mogu se u svakom trenutku provjeriti u javnog dostupnoj bazi *blockchaina* na internetu. Iz navedenog rješenja nadležnog suca istrage razvidno je da svoju odluku o određivanju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom temelji na odredbi čl. 557.a st. 1. toč. b ZKP-a, kojom je propisana primjena takve mjere u odnosu na pokretne. U nedostatku izričite zakonske odredbe o određivanju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom koja bi se odnosila na kriptovalute autori su stajališta da je

---

⁶⁴ Direction des affaires criminelles et des grâces, *Guide des saisies et confiscations*, Ministère de la justice, République de France, dostupno na: https://www.herveguichaoua.fr/IMG/pdf/2016_guide_des_saisies_et_confiscations.pdf.

⁶⁵ Office of Public Affairs, U. S. Department of Justice, \$56 Million in Seized Cryptocurrency Being Sold as First Step to Compensate Victims of BitConnect Fraud Scheme, November 16, 2021, dostupno na: <https://www.justice.gov/opa/pr/56-million-seized-cryptocurrency-being-sold-first-step-compensate-victims-bitconnect-fraud>.

⁶⁶ Broj izvješća poznat autorima.

dovoljno bilo primijeniti odredbu čl. 557.a st. 1. ZKP-a u svezi s odredbom čl. 87. st. 31. KZ-a s obzirom na to da je odredbom čl. 557.a st. 1. ZKP-a propisano da ovlašteni tužitelj može radi osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom predložiti osiguranje bilo kojom mjerom kojom se postiže ta svrha, a odredbom čl. 87. st. 31. KZ-a virtualne su valute propisane kao bezgotovinski instrument plaćanja. Osim općeg pravila „bilo koja mjera kojom se postiže svrha“, ostale privremene mjere navedene su u tom članku kao one koje su posebno adekvatne za postizanje takve svrhe. Takve su privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom one koje je moguće primijeniti u odnosu na uobičajenu imovinu: nekretnine, pokretnine, novac, dionice, poslovne udjele, vjerovnička prava, dužničke obveze – sve posebice navedene u odredbama čl. 557. st. 1. toč. a do toč. g ZKP-a. U izostanku dijela obrazloženja navedenog rješenja iz kojeg bi bilo razvidno zašto sud drži da su kriptovalute pokretnine ipak se razabire vjerojatna logika odabira navedene zakonske odredbe, koja je već spomenuta. Naime, odredbama čl. 87. st. 16. i 19. KZ-a definirani su pojam pokretnine i pojam računalnog podatka. Budući da svaka kriptovaluta odgovara definiciji računalnog podatka, a danas se u proizvodnji čak i „telefonskog impulsa“ više ne koristi analogna tehnologija, već se koriste digitalna i optička tehnologija, vjerojatan je razlog zbog kojeg sud u konkretnom slučaju temelji svoju odluku na odredbi čl. 557.a st. 1. toč. b ZKP-a.

Vrlo je važno uzeti u obzir da takvu privremenu mjeru može predložiti i oštećenik radi osiguranja plaćanja imovinskopravnog zahtjeva (čl. 557.f ZKP-a). Iako općenito imovinskopravni zahtjev oštećenika ima prednost pred oduzimanjem imovinske koristi stečene kaznenim djelom, svakako treba razmotriti u praksi poželjnost primjene privremene mjere radi osiguranja plaćanja imovinskopravnog zahtjeva u svakom slučaju kada je imovinska korist stečena kaznenim djelom u kriptovalutama. To je potrebno zbog već spomenute nestabilnosti tržišta i mogućih velikih promjena u vrijednosti kriptovalute te zbog već spomenute dokazne snage elektroničkih dokaza koji proizlaze iz transparentnosti *blockchaina*. Dapače, za sve moguće štetne posljedice primjene navedene privremene mjere u tom slučaju odgovara – u smislu odredaba čl. 557.g ZKP-a – oštećenik. Bilo bi dobro upoznati oštećenike s tim pravom, barem u svim onim slučajevima u kojima osumnjičeni već u istrazi priznaju počinjenje kaznenog djela, dobrovoljno predaju pristupni kod svom virtualnom novčaniku i budućoj optužnici pružaju takve dokaze na temelju kojih bi donošenje pravomoćne osude bilo izvjesno. Time su rizici promjene vrijednosti kriptovalute, nastanka veće ili manje štete i troškovi skrbi o privremeno oduzetim kriptovalutama za državu isključeni.

6. PROAKTIVNOST U DJELOVANJU POLICIJE

Autori ovog rada metodom polustrukturiranog intervjua s otvorenim pitanjima došli su do podataka za koje smatraju da ih je nužno iznijeti kako bi se ozbiljno pristupilo promišljanjima zakonodavaca kako ojačati proaktivnu ulogu policije i relevantnih tijela kaznenog postupka u pristupu kriminalitetu vezanom uz kriptoimovinu.⁶⁷ Kako je već naglašeno, postupanje federalne policije SAD-a uzeto je kao primjer jer je FBI prvi izdao priručnik za oduzimanje kriptovaluta. Sam polustrukturirani intervju proveden je s djelatnicima FBI-a koji su obučavali policijske službenike Republike Hrvatske u pitanjima zlouporabe kriptovaluta u svrhe kriminaliteta. U lipnju 2020. godine Federalni istražni ured SAD-a (FBI) izdao je interni dokument pod nazivom *Virtual Asset Seizure Best Practices, Version 1.0*. Također, u veljači 2021. godine FBI je izdao interni dokument pod nazivom *FBI Perspective on Criminal Use of Virtual Assets*. Navedeni dokumenti nisu javno objavljeni, ali su od strane FBI-a ustupljeni na uvid autorima za potrebe ovog istraživanja. U dokumentu pod nazivom *Virtual Asset Seizure Best Practices, Version 1.0*, koji služi kao uputa istražiteljima za postupanje u slučajevima sumnje na zlouporabu virtualnih valuta, navode se postupci potrebni za prikrivanje identiteta istražitelja tijekom obavještajnog rada na internetu u cilju usmjerenog prikupljanja podataka o osobama koje zloupotrebljavaju kriptovalute. Ti postupci, zbog operativnosti postupanja istražitelja, ali i zbog klasifikacije samog dokumenta, neće biti izneseni u ovom poglavlju. Međutim, u postupku utvrđivanja spornih transakcija FBI se također poziva na provedbu analize *blockchaina* kako bi se utvrdile sve okolnosti transakcija kriptovalutama ne navodeći izravno mehanizme analize. Promatrajući navedeno u kontekstu podataka o postojećim i planiranim ugovorima o suradnji samo jedne kompanije specijalizirane za analizu *blockchaina* – kompanije *Chainanalysis* – zaključuje se kako se FBI u značajnoj mjeri oslanja na suradnju s privatnim sektorom u ključnom dijelu istraživanja kriminaliteta povezanog s kriptovalutama.

---

⁶⁷ Iako to nije ovo tema ovog rada, ali je ipak vezano za računalni kriminal i kibernetičku sigurnost te pristup podacima, valja posebno istaknuti kako će policija u Republici Hrvatskoj trebati napraviti analizu koje sve *softwaree* i sustave umjetne inteligencije smije koristiti za pristup ovim podacima, odnosno općenito za korištenje umjetne inteligencije od strane policije. Za više v. Roksandić, S.; Protrka, N.; Engelhart, M., Trustworthy artificial intelligence and its use by law enforcement authorities: where do we stand?, u: Vrcek, N, et al. (ur.), 2022 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO), Croatian Society for Information, Communication and Electronic Technology – MIPRO, 2022, str. 1395–1402. Posebno v. Fröwis, M. *et al.*, Safeguarding the evidential value of forensic cryptocurrency investigations, *Forensic Science International: Digital Investigation*, vol. 33, 2020, 200902, str. 1-14; Androulaki *et al.*, Evaluating user privacy in bitcoin, *International Conference on Financial Cryptography and Data Security*, Springer, 2013, str. 34–51.

Naime, za samu analizu podataka, analizu *blockchaina* i drugih elektroničkih izvora ili dokaza mnoge države nemaju dostatne kapacitete i koriste usluge privatnog sektora. Poruku je u tom smislu poslao i INTERPOL državama članicama koje prepoznaju takvu svoju slabost – da angažiraju privatne tvrtke i ustanove koje se uspješno bave financijskim analizama, koje obuhvaćaju i *blockchain* analize, kako bi bilo moguće identificiranje i oduzimanje kriptovaluta.⁶⁸ No važno je ovdje propisati kojim se alatima navedene službe smiju koristiti kako bi osigurale vjerodostojnost tako prikupljenih podataka.⁶⁹ Osim navedenoga, mnoge države imaju specijalizirane odjele za istraživanje različitih oblika kriminaliteta, pa tako vode i istrage. Međutim, protupravnim stjecanjem kriptovaluta koriste se pojedinci i organizacije u različitim kriminalnim aktivnostima. Istraživanjem sumnjivih kriptovaluta, odnosno sumnjivih transakcija s kriptovalutama, moguće je doći i do pojedinaca, pravnih osoba i kriminalnih organizacija čija nezakonita aktivnost ne obuhvaća nužno samo jednu vrstu kriminaliteta. Stoga su od velikog značaja unutarnja suradnja i snažna međuagencijska suradnja, kao i strukturirane istrage s formiranim mješovitim timovima.

Ono što otežava gonjenje kaznenih djela koja protupravno stečenu imovinu pretvaraju u kriptovalute jesu i trenutačni međunarodni kontrolni mehanizmi pranja novca i financiranja terorizma, koji su i dalje uglavnom prilagođeni za nadzor poslovanja konvencionalnim valutama, kao npr. međunarodni mehanizmi sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma, iako, kako smo već naveli, od 1. 1. 2020. godine postoji obveza provođenja dubinske analize stranke i identifikacija korisnika (KYC). Iako su u određenim slučajevima virtualne mjenjačnice obveznici određenih pravila iz zakona, ipak svi međunarodni mehanizmi (još) nisu prilagođeni za poslovanje kriptovalutama, što ih čini vrlo podobnim za transakcije koje poduzimaju članovi organiziranog kriminaliteta,⁷⁰ odnosno počinitelji kaznenih djela. Dodatno, tehnološki balon i kripto-procvat u eri bolesti COVID-19 nova su ekstremna evolucija, s milijarderima i slavnim osobama koje su gledale TV kako bi „pumpale“ preferirane tokene, od kojih su mnogi zabilježili tisuće postotnih dobitaka i gubitaka u kratkim razdobljima.⁷¹

Ipak, FATF kao međunarodno tijelo koje je kroz višedesetljetno djelovanje postalo jednom od ključnih međunarodnih institucija za definiranje standarda i mjerila za učinkovito suprotstavljanje pranju novca i financiranju terorizma iz-

---

⁶⁸ INTERPOL, *Cryptocurrency crime: preventing the misuse of virtual assets by organized crime for money laundering*, 9 December 2021.

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Za više v. Collins J., *Crypto, crime and control, Cryptocurrencies as an enabler of organized crime*, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2022.

⁷¹ *Ibid.*, str. 16.

daje preporuke koje čine temelj za uspostavu i prilagođavanje nacionalnih normativnih okvira. Dana 21. lipnja 2019. godine FATF je objavio tumačenje *Note No. 15* o novim tehnologijama i virtualnoj imovini u području pranja novca, financiranja terorizma te financiranja širenja oružja za masovno uništenje, što je vrlo važan dokument i za hrvatska tijela progona i kaznenog postupka. Iako FATF od 2015. godine u svojim dokumentima i izvješćima značajnu pozornost posvećuje pitanjima zlouporabe kriptovaluta u svrhe pranja novca i financiranja terorizma, u navedenom je tumačenju, temeljem analize više od sto slučajeva pranja novca i financiranja terorizma uz pomoć kriptovaluta, izdao popis indikatora koji upućuju na potencijalno sumnjive aktivnosti povezane s kriptovalutama. Dodatno, radi jačanja nacionalnih mehanizama za pravovremeno prepoznavanje sumnjivih transakcija virtualnih valuta koje se mogu dovesti u vezu s pranjem novca ili financiranjem terorizma FATF je u rujnu 2020. godine izdao izvješće koje sadrži popis indikatora koji upućuju na moguće pranje novca i financiranje terorizma kroz kriptovalute. FATF je indikatore podijelio u šest kategorija: indikatori vezani uz transakcije; indikatori vezani uz načine provođenja transakcija; indikatori vezani uz anonimnost; indikatori vezani uz pošiljatelja ili primatelja; indikatori vezani uz izvore sredstava i indikatori vezani uz geografske rizike. Iako su indikatori u navedenim kategorijama brojni te se njihov popis kontinuirano proširuje temeljem saznanja i iskustava iz evidentiranih stvarnih slučajeva, autori smatraju da je ovdje potrebno upozoriti na pojedine od njih. Prema mišljenju autora posebno je važno primijetiti provođenje višestrukih transakcija u kratkom vremenskom periodu, provođenje većeg broja transakcija ili transakcija veće vrijednosti na novčanike koji su tek uspostavljeni ili su bili duže vrijeme neaktivni, razmjenu kriptovaluta za veći broj različitih kriptovaluta, osobito onih čije je praćenje otežano ili onemogućeno, postavljanje velikih iznosa depozita prilikom otvaranja novčanika, razmjenu svih raspoloživih kriptovaluta za fiat valute, razmjenu kriptovaluta putem neregistriranih servisa i platformi, transakcije iz rizičnih zemalja i dr. Prema mišljenju autora navedeni indikatori svakako predstavljaju koristan alat za nacionalne mehanizme za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, ali i za sve dionike financijskog sustava koji mogu prepoznati sumnjive obrasce vezane uz kriptovalute.⁷²

Kako je Vlada Republike Hrvatske 18. svibnja 2022. godine usvojila Zaključak o prihvaćanju Akcijskog plana za jačanje učinkovitosti hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao posljedicu preporuka iz Izvješća o 5. krugu evaluacije Republike Hrvatske, usvojenog na 62. plenarnoj sjednici MONEYVAL-a, održanoj u prosincu 2021. godine, planiraju se po-

---

⁷² Vidjeti i Irwin, A. S. M.; Turner, A. B., *Illicit Bitcoin transactions: challenges in getting to the who, what, when and where*, Journal of Money Laundering Control, vol. 21, br. 3, 2018, str. 297–313.

jedine izmjene Zakona upravo u ovom području. To može biti izvrsna prilika da se u normativne akte uvedu značajnije obveze za sudionike financijskog sustava da aktivnije prate područje kriptovaluta i virtualne imovine i provode dubinske analize stranaka na temelju gore navedenih indikatora.

Odlukom Vijeća 2007/845/PUP od 6. prosinca 2007. o suradnji između ureda za oduzimanje imovinske koristi država članica u području praćenja i utvrđivanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom ili druge imovine povezane s kaznenim djelom uvedena je obveza državama članicama da uspostave nacionalne urede za oduzimanje imovine (tzv. *Asset Recovery Office* – ARO uredi).⁷³ U Republici Hrvatskoj ARO ured uspostavljen je u Ministarstvu unutarnjih poslova, Ravnateljstvu policije, Upravi kriminalističke policije, Policijskom nacionalnom uredu za suzbijanje korupcije i organiziranog kriminaliteta, čija ustrojstvena jedinica – Služba gospodarskog kriminaliteta i korupcije, obavlja zadaću nacionalnog ARO ureda. To je vidljivo i iz Uredbe o izmjeni Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova,⁷⁴ koja u čl. 12., u kojem opisuje djelatnosti Službe gospodarskog kriminaliteta i korupcije, između ostalog navodi kako je Služba nacionalna kontaktna točka za podnošenje zahtjeva i razmjenu podataka u svrhu traganja i utvrđivanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom.

Na temelju promatranja ranije navedenog pristupa SAD-a, koji je uspostavio zasebni ARO ured za kryptoimovinu, zaključuje se kako je za primjenu takva modela u Republici Hrvatskoj nužno izmijeniti odredbe Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova, kao i prateći Pravilnik o unutarnjem redu Ministarstva unutarnjih poslova. Time bi se stvorio normativni preduvjet za uspostavu specijaliziranog ARO ureda za kryptoimovinu. Međutim, od formalnog ustrojavanja novog oblika ARO ureda daleko je važnije istaknuti potrebu da po uspostavi specijaliziranog ARO ureda za kryptoimovinu taj ured ostvari dobru međunarodnu suradnju sa sličnim tijelima u drugim državama, ali i da kontinuirano provodi specijaliziranu edukaciju svojih djelatnika, kako bi kao centralno ARO tijelo za pitanja kryptoimovine pružio podršku tijelima gonjenja i kaznenog postupka u pitanjima zamrzavanja i privremenog oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom koja se pojavljuje u obliku kryptoimovine. Smatramo da bi se uspostavom takva ureda lakše koordinirale međusobne aktivnosti različitih odjela policije zaduženih za razne oblike kriminaliteta te da bi se svi odjeli mogli koristiti uslugama ureda zaduženog za otvaranje novčanika, koji može biti potreban u gonjenju svih oblika kaznenih djela, a ne samo računalnih, prije svega djela vezanih uz organizirani kriminalitet i trgovanje opojnim drogama.

---

⁷³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=CELEX:32007D0845>.

⁷⁴ Uredba o izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva unutarnjih poslova, Narodne novine, br. 7/22.

Vrijedno je navesti kako je u rujnu 2022. godine Ured državnog odvjetnika SAD-a objavio dokument pod nazivom *Uloga tijela za provođenje zakona u otkrivanju, istraživanju i gonjenju kriminalnih aktivnosti povezanih s digitalnom imovinom*,⁷⁵ gdje, između ostalog, na temelju dosadašnjih aktivnosti Ureda, objavljuje i zakonodavne i regulatorne mjere koje mogu pojačati napore na ometanju, istraživanju i progonu kriminalnih aktivnosti u vezi s digitalnom imovinom.⁷⁶

Ovdje upućujemo i na Šibenske zaključke iz svibnja 2022. godine, gdje je na konferenciji ministara zaduženih za pravosuđe država jugoistočne Europe, nevladina sektora te stručnjaka iz područja borbe protiv korupcije zaključeno kako je najnoviji tehnološki razvoj omogućio ne samo nove vrste kaznenih djela u području korupcije i organiziranog kriminala nego i novi *modus operandi* za njihovo počinjenje i skrivanje prihoda stečenog kriminalom. Ti novi izazovi posebno su vidljivi u kontekstu kriptovaluta te zahtijevaju učinkovitu reakciju tijela progona.⁷⁷ Sustavni treninzi, odgovarajuća oprema i zakonodavni okvir ključni su u tom pogledu. Te elemente treba nadopuniti pojačana bilateralna i međunarodna suradnja, također i u kontekstu međunarodnih organizacija koje definiraju zajedničke izazove i moguća zajednička rješenja.⁷⁸

---

⁷⁵ The U.S. Department of Justice, *The Report of the Attorney General Pursuant to Section 5(b)(iii) of executive Order 14067: The Role of Law Enforcement In Detecting, Investigating and Prosecuting Criminal Activity Related to Digital Assets*, September 2022. Za više v. Dougherty, T. i Lastrić Đurić, N. (2022), The United States approach to the investigation and prosecution of cybercrime and cryptocurrency crime., Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, 29 (2), str. 409–431.

⁷⁶ The Report, *ibid.*, str. 36–43.

⁷⁷ Za reakcije tijela progona v. npr. *Freezing of cryptocurrencies in fraud*, Norton Rose Fulbright, Canada, January 2020; Bahar, M.; Bertch K., *Insight: Enforcing the Crypto Freeze*, Bloomberg Law, September 28, 2018, dostupno na: <https://news.bloomberglaw.com/securities-law/insight-enforcing-the-crypto-freeze> (23. 9. 2023.); Essex Court Chambers, *How to freeze a cryptocurrency*, November 2019; Denton, J., *Bitcoin faces fresh scrutiny as police call for new powers to freeze crypto assets in the U. K.*, June 8, 2021, dostupno na: <https://www.marketwatch.com/amp/story/bitcoin-faces-fresh-scrutiny-as-police-call-for-new-powers-to-freeze-crypto-assets-in-the-u-k-11623084973> (23. 9. 2023.).

⁷⁸ Šibenik Conclusions: Strengthening a Culture of Integrity, Republika Hrvatska, Ministarstvo pravosuđa i uprave te Global Initiative Against Transnational Organized Crime, Šibenik, svibanj 2022. Tekst dostupan na: <https://globalinitiative.net/wp-content/uploads/2022/05/Final-Sibenik-Conclusions-.pdf>.

7. ZAKLJUČAK

Ispravno tumačenje pojmova KZ-a, prvenstveno pojmova bezgotovinskog sredstva plaćanja, kriptovalute (čl. 87. st. 31. KZ-a) i oduzimanja imovinske koristi od trećih osoba koje (ni)su u dobroj vjeri (čl. 77. KZ-a), poglavito kada se radi o virtualnim mjenjačnicama, iznimno je važno kako bi se oživotvorilo načelo kaznenog prava da nitko ne može zadržati imovinsku korist ostvarenu protupravnom radnjom. Navedeno je ključno kako bi policija mogla poduzeti nužne operativne korake u suradnji s Državnim odvjetništvom. Kako bi se uopće omogućilo izdavanje naloga policiji za osiguranje oduzimanja imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom, policija bi trebala izraditi kriptonovčanik na koji će prebaciti sva sredstva koja su pronađena na novčanicima za kriptovalute osumnjičenika, i to za svaki pojedinačni slučaj, odnosno sumnju na počinjeno kazneno djelo.

Valja istaknuti da, kada je obveznik provođenja dubinske analize stranke pod određenim uvjetima, a sukladno čl. 4. toč. 50. Zakona o sprječavanju pranja novca i financiranja terorizma, pružatelj skrbničke usluge novčanika pravna ili fizička osoba koja pruža uslugu čuvanja privatnih kriptografskih ključeva u ime svojih stranaka radi držanja, pohrane i prijenosa virtualnih valuta,⁷⁹ za njih se ne bi se moglo govoriti da su u poziciji osobe koja se „ne nalazi u dobroj vjeri“ ako provodi mjere koje su određene tim Zakonom. Ako se ne dokaže da postupanje nije bilo u dobroj vjeri, ne bi mogli biti ni podložni privremenom osiguranju, odnosno oduzimanju imovinske koristi stečene kaznenim djelom sukladno pravilima oduzimanja imovinske koristi od trećih osoba, ako se ono provodi samo na osnovi činjenice obavljanja poslova virtualne mjenjačnice.

Autori su došli do zaključka da je, uz ustanovljeno, pogrešno razumijevanje virtualnih mjenjačnica kao osoba koje same po sebi nisu „u dobroj vjeri“, pogotovo otkako su obveznici mjera po Zakonu o sprječavanju pranja novca i financiranju terorizma. Neprovođenje privremenog zamrzavanja kriptovalute, odnosno njezina oduzimanja, u Republici Hrvatskoj posljedica je, po mišljenju autora, operativnih nedostataka i nedostataka koordinacije unutar samog policijskog sustava, a ne pravnih praznina u KZ-u, odnosno u definiciji pojmova koji zahtijevaju tumačenja. Neophodno je da različiti policijski odjeli znaju za mogućnosti kreiranja vlastitog novčanika i potrebno je da jednoznačno postupaju u okolnostima kada se pojavi mogućnost da je imovinska korist pohranjena u kriptovalutama.

Dakle, najvažnije je nužno uspostavljanje koordinacije unutar policije kako bi ona učinkovito za sva djela pribjegla zamrzavanju i oduzimanju kriptovaluta korištenjem virtualnih novčanika uspostavljenih u tu svrhu te koordinacijom

---

⁷⁹ Od 1. siječnja 2020. godine.

s mjerodavnim nadležnim državnim odvjetništvom i Uredom za sprječavanje pranja novca. Na temelju provedenog istraživanja može se vidjeti kako je u Republici Hrvatskoj potrebno što prije izraditi zajedničku uputu policije i Državnog odvjetništva za privremeno oduzimanje i oduzimanje kriptovaluta koje su stečene kao protupravna imovinska korist, odnosno imovinska korist stečena kaznenim djelom, i to za sve vrste kaznenih djela. Zajedničkom uputom regulirali bi se načini otvaranja novčanika od strane policije, i to tako da bi se, kada su ispunjeni zakonski uvjeti, nalagalo policijskim službenicima npr. Službe kibernetičke sigurnosti Ravnateljstva policije da izrade kriptonovčanik na koji će prebaciti sredstva koja su pronađena npr. pretragom mobilnog telefona osumnjičenika/okrivljenika, na novčanicima XXXX koji su pronađeni na adresi xxxxxxxxxxxxxxxx, gdje je pohranjeno npr. 25.xxxxxxxxxxxxxxxxxx kriptovalute *ethereum* u vrijednosti od 80.000,42 američka dolara na dan npr. 15. 10. 2022. Kako je već navedeno, u slučaju kada osumnjičenik ne želi predati privatni ključ za pristup virtualnom novčaniku, istraga i pristup sadržaju virtualnog novčanika značajno su otežani, tj. gotovo nemogući.

Nakon prijenosa kriptovaluta na račun pod kontrolom policije (koji bi bio ujedno i u posjedu policije) policija obvezno mora sačiniti izvješće s podacima o prenesenim sredstvima, adresama na koje će kriptovalute biti prenesene i sjemenu, koje će dostaviti zapečaćeno nadležnom državnom odvjetništvu.

S obzirom na volatilni karakter virtualnih novčanika kriptovaluta, nemogućnost privremenog oduzimanja i same činjenice da su policijski službenici pronašli novčanik za kriptovalute, a on nije osiguran, odnosno postoji opasnost da osumnjičenik pristupi novčanicima i prenese sredstva na druge nepoznate novčanike, potrebno je poduzeti dodatne mjere za osiguranje imovinske koristi ostvarene protupravnom radnjom.

Sa stajališta zamrzavanja i privremenog oduzimanja kriptovaluta kao predmeta kaznenog djela autori smatraju da je potrebno ustrojiti zasebne urede za oduzimanje imovinske koristi (tzv. *Asset Recovery Office*), specijalizirane za zamrzavanje i privremeno oduzimanje kriptovaluta te upravljanje kriptonovčanicima državnih tijela koja postupaju u takvim predmetima. Na taj bi se način omogućilo centralizirano upravljanje zamrznutim ili privremeno oduzetim kriptovalutama, ali bi se i postigla specijalizacija državnih službenika i službenika nadležnih tijela za rad s kriptovalutama. Nadalje, Republika Hrvatska svakako bi trebala kroz javno-privatno partnerstvo s međunarodnim organizacijama specijaliziranim za analizu *blockchaina*, temeljem sklopljenih ugovora, aktivno vršiti nadzor i analizu *blockchaina* u svim slučajevima sumnjivih transakcija, odnosno transakcija kriptovaluta za koje se sumnja da su korištene za počinjenje kaznenog djela.

Nadalje, kako je istaknuto u radu, potrebno je osnažiti primjenu u praksi propisanih privremenih mjera osiguranja oduzimanja ne samo imovinske koristi već i osiguranja plaćanja imovinskopravnog zahtjeva oštećeniku. Također

je u budućnosti potrebno razmotriti sve alate koji bi mogli biti pravno dostupni radi brzog i efikasnog oduzimanja imovinske koristi kada su u pitanju kriptovalute ili radi podmirenja imovinskopravnih zahtjeva oštećenika kako bi se izbjegli rizici velikih promjena vrijednosti na tržištu kriptovaluta te troškovi upravljanja takvim privremeno ili trajno oduzetim protupravno stečenim imovinskim koristima. S tim u vezi, autori vide dobro rješenje u mogućnosti koju primjenjuje Francuska, a u posljednje vrijeme i SAD.

Kako je Vlada Republike Hrvatske 18. svibnja 2022. godine usvojila Zaključak o prihvaćanju Akcijskog plana za jačanje učinkovitosti hrvatskog sustava sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma kao posljedicu preporuka iz Izvješća o 5. krugu evaluacije Republike Hrvatske, usvojenog na 62. plenarnoj sjednici MONEYVAL-a, održanoj u prosincu 2021. godine, planiraju se pojedine zakonodavne izmjene u ovom području. To bi trebalo služiti kao prilika da se u normativne akte uvedu značajnije obveze za sudionike financijskog sustava da aktivnije prate područje kriptovaluta i virtualne imovine kako je određeno indikatorima FATF-a.

LITERATURA

1. Androulaki *et al.*, Evaluating user privacy in bitcoin, International Conference on Financial Cryptography and Data Security, Springer, 2013, str. 34–51.
2. Arslanian, H.; Fischer F., The Future of Finance, The Impact of FinTech, AI and Crypto on Financial Services, Palgrave MacMillan, Springer Nature Switzerland AG, 2019.
3. De Angelis, S.; Zanfino, G.; Aniello, L.; Lombardi, F.; Sassone, V., Blockchain and cybersecurity: a taxonomic approach, EU Blockchain Observatory, October 2019, dostupno na: https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/research-paper/wrks-main_1.pdf (23. 9. 2023.).
4. Bahar, M.; Bertch K., Insight: Enforcing the Crypto Freeze, Bloomberg Law, September 28, 2018, dostupno na: <https://news.bloomberglaw.com/securities-law/insight-enforcing-the-crypto-freeze> (23. 9. 2023.)
5. Bokonya, A. Y. *et al.*, Legal Measures for Crimes in the Field of Cryptocurrency Billing, Utopía y Praxis Latinoamericana, vol. 25, br. Esp.7, 2020, str. 270–275.
6. Burić, Z.; Karas, Ž., Prilog raspravi o dvojbama vezanim za novu definiciju osumnjičenika i radnju njegova ispitivanja, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, br. 2, 2017, str. 443–482.
7. Buterin, D. *et al.*, Bitcoin – nova globalna valuta, investicijska prilika ili nešto treće?, Zbornik Veleučilišta u Rijeci, vol. 3, br. 1, 2015, str. 130–142.
8. Collins, J., Crypto, crime and control, Cryptocurrencies as an enabler of organized crime, Global Initiative Against Transnational Organized Crime, 2022.
9. Čulinović-Herc, E.; Zubović, A.; Derenčinović Ruk, M. *Blockchain* tehnologija – prema novom regulatornom okviru za tokenizirane vrijednosne papire, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 42, br. 2, 2021, str. 323–341.
10. Dougherty, T.; Lastrić Đurić, N., The United States approach to the investigation and prosecution of cybercrime and cryptocurrency crime, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 29, br. 2, 2022, str. 409–431.

11. Foley, S.; Karlsen, J. R.; Putninš, T. J., Sex, Drugs, and Bitcoin: How Much Illegal Activity Is Financed through Cryptocurrencies?, *The Review of Financial Studies*, vol. 32, br. 5, 2019, str. 1798–1853.
12. Fröwis M. *et al.*, Safeguarding the evidential value of forensic cryptocurrency investigations, *Forensic Science International: Digital Investigation*, vol. 33, 2020, 200902, str. 1-14.
13. Grubišić, Ivan, Imovinskopravni zahtjev prema okrivljeniku odgovornoj osobi kada je kaznenim djelom pribavio imovinsku korist za odgovornu osobu, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, vol. 35, br. 2, 2014, str. 741–760.
14. Hileman, G.; Rauchs, M., 2017 Global Cryptocurrencies Benchmarking Study, Cambridge Centre for Alternative Finance, University of Cambridge Judge Business School, 2017.
15. Irwin, A. S. M.; Turner, A. B., Illicit Bitcoin transactions: challenges in getting to the who, what, when and where, *Journal of Money Laundering Control*, vol. 21, br. 3, 2018, str. 297–313.
16. Ivičević Karas, E., Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, *Narodne novine*, 2011.
17. Ivičević Karas, E., Zakon o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem: neka otvorena pitanja i moguća rješenja, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 18, br. 2, 2011, str. 557-578.
18. Ivičević Karas, E.; Burić, Z.; Bonačić, M., Unapređenje procesnih prava osumnjičenika i okrivljenika u kaznenom postupku: pogled kroz prizmu europskih pravnih standarda, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 23, br. 1, 2016, str. 11–58.
19. Judmayer, A. *et al.*, *Blocks and Chains: Introduction to Bitcoin, Cryptocurrencies, and Their Consensus Mechanisms*, Springer Cham, 2017.
20. Kethineni, S.; Cao, Y., The rise in popularity of cryptocurrency and associated criminal activity, *International Criminal Justice Review*, vol. 30, br. 3, 2020, str. 325–344.
21. Möser, M. *et al.*, An Empirical Analysis of Traceability in the Monero Blockchain.“ arXiv:1704.04299 [cs.CR], 2017, str. 1-22.
22. Novokmet A., Pretpostavka okrivljenikove nedužnosti i prijedlog Direktive Europskog Parlamenta i Vijeća o jačanju određenih vidova te pretpostavke u kaznenom postupku, u: Kurtović Mišić, A. *et al.* (ur.), *Europeizacija kaznenog prava i zaštita ljudskih prava u kaznenom postupku i postupku izvršenja kaznenopravnih sankcija*, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu, 2017, str. 113–142.
23. Novoselec, P., *Opći dio kaznenog prava*, Treće izdanje, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, 2009.
24. Novoselec, P.; Martinović, I., Komentar Kaznenog zakona, *Narodne novine*, 2019.
25. Paesano F., Working Paper 28: Regulating cryptocurrencies: challenges & considerations, Basel Institute on Governance, April 2019.
26. Paquet-Clouston, M.; Haslhofer B.; Dupont B., Ransomware payments in the bitcoin ecosystem, *Journal of Cybersecurity*, vol. 5, br. 1, 2019, tyz003. str. 1-11.
27. Ratkaj R., Policijski izvidi kaznenih djela s posebnim osvrtom na ispitivanje osumnjičenika de lege ferenda, *Paragraf*, god. 2, br. 1, 2018, str. 187–221.
28. Roksandić Vidlička, S.; Dragičević Prtenjača, M., Does the crime pay off – (Un)efficiency of confiscation in Croatia – new proposals for its 60th birthday, u: Duić, D.; Petrašević, T.; Novokmet, A. (ur.), *ECLIC International Scientific Conference EU and Member States – legal and economic issues*, Osijek, Hrvatska, 2019, str. 549-582
29. Roksandić Vidlička, S.; Šamota Galjer, M., Političko-gospodarski kriminalitet i prošireno oduzimanje imovinske koristi: Quo vadis, Hrvatska?, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, vol. 22, br. 2, 2015, str. 523–557.
30. Roksandić, S., Šesta novela Kaznenog zakona – uvođenje virtualnih valuta i „osvetničke pornografije“ te dodatna zaštita odnosa povjerenja i ranjivih osoba, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu*, vol. 28, br. 2, 2021, str. 437–472.

31. Roksandić, S.; Protrka, N.; Engelhart, M., Trustworthy artificial intelligence and its use by law enforcement authorities: where do we stand?, u: Vrcek, N, *et al.* (ur.), 2022 45th Jubilee International Convention on Information, Communication and Electronic Technology (MIPRO), Croatian Society for Information, Communication and Electronic Technology – MIPRO, 2022, str. 1395–1402.
32. Sabry, D. *et al.*, Cryptocurrencies and Artificial Intelligence, Challenges and Opportunities, IEEE Access Open Access Journal, vol. 8, 2020, str. 175840–175858.
33. Sicignato, G. J., Money Laundering using Cryptocurrency: The Case of Bitcoin!, Athens Journal of Law, vol. 7, br. 2, 2021, str. 253–264.
34. Vučko, M.; Šamota Galjer M., Imovinski izvidi i privremene mjere osiguranja radi primjene insituta oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Pravosudna akademija, 2016.
35. Turković, K. *et al.*, Komentar Kaznenog zakona, Zagreb, Narodne novine, 2013.
36. Vuletić, I.; Nedić, T., Računalna prijevara u hrvatskom kaznenom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 35, br. 2, 2014, 679–692.
37. Zimonja, O.; Vujić, D., Kriptovalute – izazovi aktualnog globalnog trenda za kriminalističku praksu, Kriminalistička teorija i praksa, vol. 7, br. 2, 2020, str. 55–71.

Summary

Sunčana Roksandić, PhD*
Kornelija Ivanušić**
Krešimir Mamić***

TEMPORARY FREEZING AND SEIZING OF CRYPTOCURRENCIES AS PROCEEDS OF CRIME: SELECTED ISSUES

In this article, the authors consider the problem of ensuring the confiscation of property benefits in situations in which criminals use virtual currencies and virtual exchange as a sophisticated way of concealing illegally acquired property benefits. In this vein, the authors analyse the decision of the Constitutional Court of the Republic of Croatia from 2020, which points to the importance of understanding Art. 77 of the Criminal Code when it comes to virtual exchange offices and virtual currencies before proceeding with the determination of a temporary asset security measure in cases where virtual currencies exist. The paper presents the results of the conducted research on the extent and content of temporary freezing and confiscation of crypto-currencies acquired in the Republic of Croatia. The essential need to open virtual wallets by the police in each individual case when cryptocurrencies are involved is explained. The observed shortcomings in the Republic of Croatia are critically reviewed, and certain solutions are proposed that should be implemented for the penal system to effectively

---

* Sunčana Roksandić, PhD, Assistant Professor, Faculty of Law, University of Zagreb; suroksan@pravo.hr; ORCID id: orcid.org/0000-0002-7395-6412

** Kornelija Ivanušić, Judge, Municipal Court Velika Gorica; kornelija.ivanusic@osvg.pra-
vosudje.hr; ORCID id: 0000-0002-3496-2123

*** Krešimir Mamić, Head of Counter Terrorism Service, ORCID id; kmamic@mup.hr;
ORCID id: orcid.org/0000-0003-3523-6032

respond to the new challenges that crypto-assets represent for criminal law. In this regard, the sixth amendment to the Criminal Code, which introduced the concept of virtual currencies in the Criminal Code, is especially relevant.

The authors also propose the necessary operational steps that must be taken by police administrations in cooperation with the State Attorney's Office to enable the issuing of warrants to the police to ensure the confiscation of pecuniary gain from illegal acts. The police should create a crypto wallet to which they will transfer all the funds that are found in the suspect's cryptocurrency wallets, on a case-by-case basis. In cases where the suspects do not wish to hand over the private key to access the virtual wallet, the authors see a solution in engaging the resources of private companies that deal with Blockchain analysis, and which have the necessary technology to determine transactions from publicly available Blockchain data using analytical methods.

Keywords: virtual currencies, cryptocurrencies, virtual wallet, Criminal Code, confiscation of property benefits, freezing of bitcoins